

Εθελοντισμός στην Αστεγία Οδηγός εκπαίδευσης

Πληροφορίες για το έργο

Το έργο C.2.6. **Θεμέλιο Συμμετοχής για την Αστεγία** υλοποιείται στο πλαίσιο του προγράμματος **Active citizens fund**, με φορέα υλοποίησης το Σωματείο "PRAKSIS - Προγράμματα Ανάπτυξης Κοινωνικής Στήριξης και Ιατρικής Συνεργασίας" και εταίρους την μη Κερδοσκοπική Οργάνωση **Ithaca** και την ΑΜΚΕ «**Εταιρία Μελέτης των Επιστημών του Ανθρώπου**».

Το πρόγραμμα **Active citizens fund**, ύψους € 13,5 εκ., χρηματοδοτείται από την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία και είναι μέρος του χρηματοδοτικού μηχανισμού του **Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ)** περιόδου 2014 – 2021, γνωστού ως **EEA Grants**. Το πρόγραμμα στοχεύει στην ενδυνάμωση και την ενίσχυση της βιωσιμότητας της κοινωνίας των πολιτών και στην ανάδειξη του ρόλου της στην προαγωγή των δημοκρατικών διαδικασιών, στην ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών στα κοινά και στην προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τη διαχείριση της επιχορήγησης του προγράμματος Active citizens fund για την Ελλάδα έχουν αναλάβει από κοινού το **Ίδρυμα Μποδοσάκη** και το **SolidarityNow**.

Το έργο, διάρκειας 12 μηνών (01-09-2022 έως 31-8-2023), έχει ως σκοπό την ενίσχυση της συμμετοχικότητας στο ζήτημα της έλλειψης στέγης απαντώντας στις προκλήσεις που αφορούν στις ανάγκες:

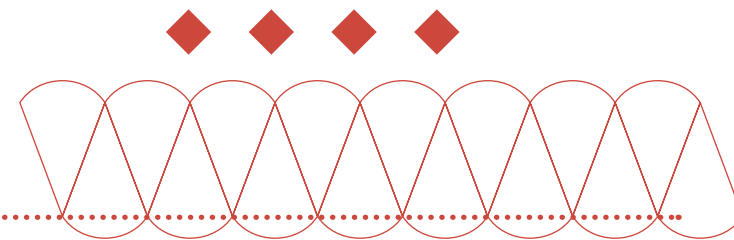
- α) Αυξημένης ευαισθητοποίησης και συμμετοχής του γενικού πληθυσμού στα κοινά γενικότερα αλλά και στο ζήτημα της έλλειψης στέγης σε όλες τις μορφές της (τυπολογία ETHOS)
- β) Βελτίωσης των γνώσεων του επιχειρηματικού τομέα για το σχεδιασμό και υλοποίηση δράσεων ουσίας Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (Ε.Κ.Ε.) για την αστεγία
- γ) Βελτίωσης των αντίστοιχων γνώσεων των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης (Μ.Μ.Ε.), για τη χρήση κατάλληλου λεξιλογίου, προώθηση εθελοντικής κουλτούρας χωρίς στερεότυπα για την αστεγία και τον εθελοντισμό κ.ά.
- δ) Ευαισθητοποίησης και βελτίωσης των γνώσεων του σπουδαστικού κοινού κοινωνικών, ανθρωπιστικών επιστημών, για τη συμμετοχή στα κοινά και σε εθελοντικές δράσεις για την αστεγία
- ε) Διοργάνωσης στοχευμένων, συντονισμένων πολυεπίπεδων εθελοντικών δράσεων για την αστεγία (παροχή άμεσης υποστήριξης, ενδυνάμωση και ένταξη, συνηγορία).

Διαβάστε περισσότερα εδώ: www.activecitizensfund.gr

Περιεχόμενα

Βασικά στοιχεία αστεγίας	4
Ορισμός αστεγίας	11
Αίτια αστεγίας	15
Ιστορίες αστεγίας	19
Το δίκτυο φροντίδας και υποστήριξης των αστέγων	26
Διαστάσεις και συναισθήματα της ζωής όσων διαβιούν στο δρόμο	36
Εθελοντισμός και ενίσχυση συμμετοχής στα κοινά	42
Βιβλιογραφία	45

Βασικά Στοιχεία Αστεγίας

Η έλλειψη στέγης και ο αποκλεισμός από την κατοικία αποτελούν σημαντικά κοινωνικά ζητήματα και καίρια πεδία χάραξης πολιτικής στο πλαίσιο της κοινωνικής συνοχής και ανάπτυξης των ευρωπαϊκών κρατών, όπου πλέον αφορούν ένα διαρκώς αυξανόμενο τμήμα του πληθυσμού τους. Το φαινόμενο της αστεγίας συνιστά μια ακραία μορφή κοινωνικού αποκλεισμού που σηματοδοτεί διαπλεκόμενες και συσσωρευμένες μορφές ευαλωτότητας, ανισοτήτων και αποστέρησης, ενώ οδηγεί στον αποκλεισμό και από άλλα θεμελιώδη δικαιώματα όπως η πρόσβαση στην εκπαίδευση, η ιδιωτικότητα, η δημιουργία κοινωνικών δεσμών κλπ.¹ Επιπλέον, η αστεγία δεν πρέπει να ιδωθεί στατικά, αλλά ως ένα δυναμικό φαινόμενο, που σχετίζεται με τη βιωμένη εμπειρία του κάθε ανθρώπου και μπορεί να προκύψει σε διαφορετικά στάδια της ζωής του, ως αποτέλεσμα πολλών και διαφορετικών παραγόντων και πορειών ζωής. Στο φαινόμενο της αστεγίας συναντώνται και συναρθρώνονται δομές φροντίδας, κοινωνικές σχέσεις, προσωπική ευημερία, ψυχοκοινωνικά ζητήματα, καθώς και οι υλικές συνθήκες του εκάστοτε οικονομικο-κοινωνικού και χωρικού περιβάλλοντος.

Η ανησυχητική επιδείνωση του προβλήματος της αστεγίας τα τελευταία χρόνια έχει συνδεθεί με την απόσυρση του κράτους πρόνοιας και την εφαρμογή πολιτικών λιτότητας που έχουν οδηγήσει σε περικοπές των δημοσίων δαπανών στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες.² Μάλιστα, με την εξαίρεση της Φινλανδίας, σε όλες τις υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης και ιδιαίτερα στις πρω-

1 Κουραχάνης, Ν. (2015). Η κοινωνική πολιτική για τους άστεγους στην Ελλάδα ποιοτική και κριτική ανάλυση ενός ακραίου κοινωνικού αποκλεισμού. Διαδακτορική Διατριβή. Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου.

2 Αράπογλου, Β., Γκούνης, Κ., Σιατίτσα, Δ., & Σουλελέ, δ. (2015). Κοινωνική επισφάλεια και έλλειψη στέγης στην Αθήνα. Διαδρομές αποκλεισμού και ένταξης. INE ΓΣΕΕ – Μελέτες 39. <https://www.inegsee.gr/wp-content/uploads/2016/01/MELETH-39-Final.pdf>

τεύουσές τους, έχει σημειωθεί αύξηση της αστεγίας. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Εθνικών Οργανώσεων που Δουλεύουν με τους Αστέγους (FEANTSA), πάνω από 700.000 άνθρωποι κοιμούνται στο δρόμο ή σε προσωρινά καταλύματα και χώρους για επείγουσες περιπτώσεις κάθε βράδυ στην Ευρώπη³. Αντίστοιχα, έρευνα της Eurostat το 2018 σε 12 ευρωπαϊκές χώρες, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, αποκαλύπτει ότι 4 στους 100 Ευρωπαίους αναφέρουν ότι έχουν υπάρξει άστεγοι τουλάχιστον μία φορά στη ζωή τους, φανερώνοντας την έκταση του προβλήματος⁴.

Παρότι στην Ελλάδα το δικαίωμα στην κατοικία είναι συνταγματικά κατοχυρωμένο (σύμφωνα με το άρθρο 21, παράγραφος 4 του Συντάγματος)⁵, η έλλειψη στέγης αναγνωρίστηκε ως κοινωνικό πρόβλημα μόλις τη δεκαετία του 1990, κυρίως ως απόρροια των μαζικών μεταναστευτικών εισροών⁶. Η συστηματική παρέμβαση του κράτους στη χάραξη πολιτικών για την καταπολέμηση της αστεγίας και του στεγαστικού αποκλεισμού είναι ακόμα πιο πρόσφατη και συνδέεται με τις δομικές αλλαγές που επέφερε η οικονομική κρίση και οι επακόλουθες πολιτικές λιτότητας. Το 2012 οι άστεγοι/ες κατοχυρώνονται για πρώτη φορά νομικά ως «ευπαθής κοινωνική ομάδα, στην οποία παρέχεται κοινωνική προστασία», ενώ εισάγεται και ένας συγκεκριμένος θεσμικός

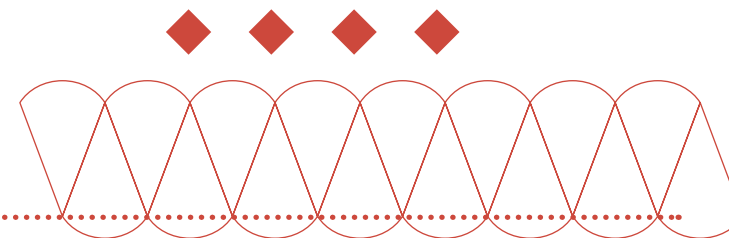
3 Abbe Pierre Foundation - FEANTSA (2018). Third Overview of Housing Exclusion in Europe 2018. <https://www.feantsa.org/download/full-report-en1029873431323901915.pdf>

4 Eurostat (2018). 2018 – Material deprivation, well-being and housing difficulties. https://ec.europa.eu/eurostat/documents/1012329/8706724/2018+EU-SILC+module_assessment.pdf

5 «Η απόκτηση κατοικίας από αυτούς που την στερούνται ή που στεγάζονται ανεπαρκώς αποτελεί αντικείμενο ειδικής φροντίδας του κράτους.»

6 Arapoglou, V., & Gounis, K. (2015). Poverty and homelessness in Athens: Governance and the rise of an emergency model of social crisis management.

Βασικά Στοιχεία Αστεγίας

ορισμός της έννοιας του αστέγου (Νόμος 4052/2012).

Η σχετική καθυστέρηση της Ελλάδας στην αναγνώριση και καταπολέμηση των προβλημάτων που συνδέονται με την πρόσβαση στη στέγη σχετίζεται άμεσα αφενός με τη λειτουργία της οικογένειας ως ένα άτυπο δίκτυ ασφαλείας που προστάτευε τα πιο ευάλωτα μέλη της και, αφετέρου, με τα υψηλά ποσοστά ιδιοκατοίκησης συγκριτικά με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες. Ωστόσο, η παρατεταμένη οικονομική κρίση έπληξε την παραπάνω διευθέτηση και έβαλε απότομα τη στέγη ως προτεραιότητα κοινωνικής πολιτικής στο προσκήνιο. Εν τη απουσία ενός θεσμοθετημένου και δομημένου δικτύου κοινωνικών παρεμβάσεων και σε ένα περιβάλλον εκτίναξης των εξώσεων και των κατασχέσεων, περίπου 21.500 άνθρωποι έμειναν ορατά άστεγοι στην ευρύτερη περιοχή της πρωτεύουσας και πολλοί άλλοι αόρατα άστεγοι, λόγω της αδυναμίας τους να ανταποκριθούν στις βασικές βιοτικές τους ανάγκες⁷. Ο όρος «νεο-άστεγος» εισήχθη προκειμένου να περιγράψει την εμφάνιση ενός διαφοροποιημένου και γρήγορα αυξανόμενου πληθυσμού αστέγων, ως αποτέλεσμα της οικονομικής και ανθρωπιστικής, πλέον, κρίσης. Πρόκειται για άστεγους/ες που συνήθως χαρακτηρίζονται συνήθως από υψηλό μορφωτικό επίπεδο, ανήκουν κατά βάση στις «παραγωγικές ηλικίες» και μέχρι την έλευση της κρίσης είχαν ικανοποιητικό επίπεδο διαβίωσης και εργασιακές συνθήκες.

Το ξέσπασμα της παγκόσμιας προσφυγικής κρίσης το 2015 και η θέση της Ελλάδας ως ένα από τα βασικά «περάσματα» του δρόμου των προσφύγων προς την Ευρώπη ήρθε να επιδεινώσει την ήδη δύσκολη κατάσταση. Μεταξύ 2015 και 2016 περίπου ένα εκατομμύριο πρόσφυγες έφτασαν στην Ελλάδα, σε μία προσπάθεια

να συνεχίσουν το ταξίδι τους προς το Βορρά. Ωστόσο, το κλείσιμο των ευρωπαϊκών συνόρων το Μάρτιο του 2016 και η υπογραφή της συμφωνίας ΕΕ - Τουρκίας σήμανε τον εγκλωβισμό πολλών από αυτούς στην Ελλάδα, η οποία ήταν ανέτοιμη να τους υποδεχθεί.

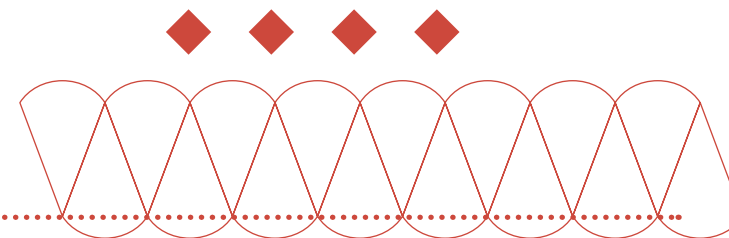
Η σύμπτωση των πολλαπλών αυτών κρίσεων, η εφαρμογή πολιτικών λιτότητας και η συνεχιζόμενη φτωχοποίηση και αποστέρηση οδήγησαν στην ανάδυση πολλαπλών τοπίων φροντίδας στην πόλη. Αυτά αποτελούνται από φορείς του δήμου, εθνικές και διεθνείς μη κυβερνητικές οργανώσεις, φιλανθρωπικά ιδρύματα, θρησκευτικές οργανώσεις, συλλογικές κουζίνες, ομάδες street work και πρωτοβουλίες πολιτών. Η δράση τους είναι ιδιαίτερα κρίσιμη σε μία περίοδο υποχώρησης του κράτους πρόνοιας, καθώς ανέλαβαν την ευθύνη της φροντίδας πολλών ομάδων, όπως άστεγοι/ες, χρήστες/τριες ναρκωτικών, μετανάστες/τριες, πρόσφυγες και άλλες ευπαθείς ομάδες.

Η νέα συνθήκη που διαμορφώθηκε από το ξέσπασμα της πανδημίας Covid-19 το 2020 και τη συνεπακόλουθη οικονομική κρίση έφερε εκ νέου επιδείνωση της ζωής των ευάλωτων ομάδων και επέτεινε τα προβλήματα προσβασιμότητας στη στέγη. Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία της Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (SILC) του 2021, με περίοδο αναφοράς εισοδήματος το έτος 2020, το 28% των Ελλήνων βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού⁸. Παρότι το ποσοστό ιδιοκατοίκησης συνε-

7 Arapoglou, V., & Gounis, K. (2017). Contested landscapes of poverty and homelessness in Southern Europe: reflections from Athens. Palgrave Macmillan.

8 Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών: Έτος 2021 (2021). Δελτίο τύπου: Κίνδυνος φτώχειας. <https://www.statistics.gr/documents/20181/44d3d102-5456-c06a-ce90-47a761783326> και Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών: Έτος 2021 (2021). Δελτίο τύπου: Υλική και κοινωνική στέρωση και συνθήκες διαβίωσης. <https://www.statistics.gr/documents/20181/3aa9c91f-cf52-375b-dc0b-6310e09ce5c1>

Βασικά Στοιχεία Αστεγίας

χίζει να παραμένει υψηλό (75%)⁹, οι στεγαστικές συνθήκες των Ελλήνων έχουν επιδεινωθεί σημαντικά, με το 28,5% του πληθυσμού να μένει σε κατοικίες με σημαντική στενότητα χώρου και το 6%¹⁰ να βρίσκεται σε ακραία στεγαστική στέρηση¹¹. Επιπλέον, το 18% των νοικοκυριών δεν είναι σε θέση να εξασφαλίσουν ικανοποιητική θέρμανση το χειμώνα και δροσιά το καλοκαίρι: το 36% αντιμετωπίζει δυσκολίες στην πληρωμή του ενοικίου, της δόσης δανείου ή/και των πάγιων λογαριασμών, ενώ σχεδόν ένα στα δύο νοικοκυριά που μισθώνει την κατοικία του ξοδεύει το 60% του διαθέσιμου εισοδήματός τους στη στέγαση¹².

Ωστόσο, συνεχίζει να υπάρχει έλλειψη αξιόπιστων στατιστικών δεδομένων για του άστεγους, καθιστώντας την καταγραφή και τον ακριβή προσδιορισμό του αριθμού τους ένα δύσκολο εγχείρημα. Ένα ακόμα ζήτημα προκύπτει από τη μερικότητα των δεδομένων, καθώς και από τη μη συμπερίληψη στοιχείων για όσους βρίσκονται υπό την απειλή στεγαστικού αποκλεισμού. Σε έρευνα του Πανεπιστήμιου της Κρήτης το 2014, ο συνολικός αριθμός των αστέγων στην Περιφέρεια Αττικής (όσων ζουν στο

9 Eurostat (2021), Distribution of population by tenure status, type of household and income group in Greece - EU-SILC survey.

10 Το ποσοστό αυτό αφορά στο 2019, όπως αναφέρεται στο Fondation Abbé Pierre - FEANTSA. (2021). Sixth overview of housing exclusion in Europe 2021, p. 89. <https://www.feantsa.org/en/report/2021/05/12/the-6th-overview-of-housing-exclusion-in-europe-2021>

11 Ως «ποσοστό ακραίας στεγαστικής στέρησης» ορίζεται το ποσοστό των ατόμων που μένουν σε μία κατοικία που θεωρείται ότι έχει στενότητα χώρου και ταυτόχρονα πληροί ένα από τα κριτήρια στεγαστικής στέρησης, δηλαδή να στάζει η οροφή, να μην υπάρχει μπάνιο, ντους ή εσωτερική τουαλέτα ή να μην έχει επαρκή φωτισμό.

12 Και αυτό το νούμερο έχει ως έτος αναφοράς το 2019, όπως αναφέρεται στο Fondation Abbé Pierre - FEANTSA. (2021). Sixth overview of housing exclusion in Europe 2021, p. 83. <https://www.feantsa.org/en/report/2021/05/12/the-6th-overview-of-housing-exclusion-in-europe-2021>

δρόμο και όσων στερούνται κατοικίας) υπολογίζεται σε σχεδόν 17.800 ανθρώπους, ενώ αν συμπεριληφθούν και οι άλλες μορφές στεγαστικού αποκλεισμού, όπως η διαμονή σε επισφαλή ή ακατάλληλα καταλύματα, ο αριθμός ανέρχεται σε 500.000 άτομα¹³. Ωστόσο, για τους παραπάνω δείκτες τα στοιχεία εξαγονται και πάλι έμμεσα, μέσα από τη Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών.

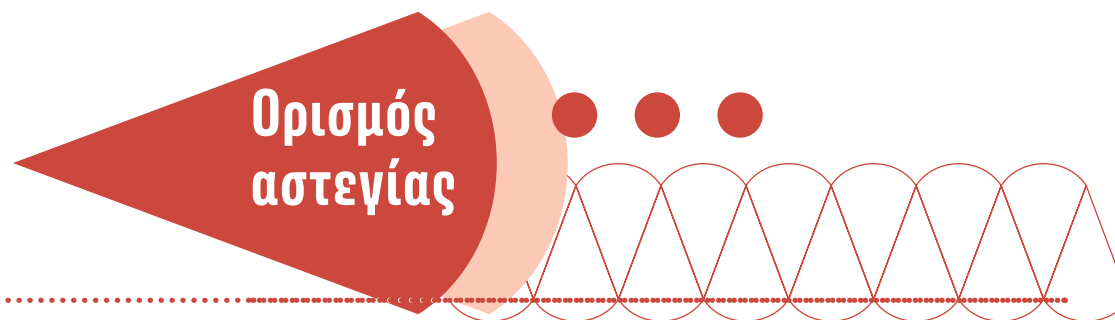
Μία έρευνα που πραγματοποιήθηκε μεταξύ Μαρτίου 2015 και Μαρτίου 2016 από το Κέντρο Υποδοχής και Αλληλεγγύης του Δήμου Αθηναίων μας βοηθάει να σχηματίσουμε μία εικόνα για το ποιος είναι ο άστεγος πληθυσμός του δήμου της Αθήνας¹⁴. Συγκεκριμένα, από τα 451 άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα, η μεγάλη πλειονότητα είναι άνδρες (85%), Ελληνικής καταγωγής (62%) και ανήκουν στις παραγωγικές ηλικίες, αφού βρίσκονται μεταξύ 25-54 ετών (71%). Ο βασικός λόγος που τους εξέθεσε στην αστεγία ήταν η απώλεια της εργασίας τους (47%), ενώ οι πολλοί είναι μακροχρόνια άστεγοι, με το 41% να βρίσκεται στο δρόμο ήδη 1-5 χρόνια τη στιγμή πραγματοποίησης της έρευνας, και το 15% 5-10 χρόνια. Περίπου το 60% των αστέγων έλαβαν μέρος στην έρευνα μένει έξω, στο δρόμο και το 16% σε εγκαταλειμμένα σπίτια ή ξενοδοχεία.

Επιπλέον, το Μάιο του 2018, το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης σε συνεργασία με το

13 Όπως αναφέρεται στο Αράπογλου, Β., Γκούνης, Κ., Σιατίτσα, Δ., & Σουλελέ, δ. (2015). Κοινωνική επισφάλεια και έλλειψη στέγης στην Αθήνα. Διαδρομές αποκλεισμού και ένταξης. ΙΝΕ ΓΣΕΕ - Μελέτες 39. https://www.inegsee.gr/wp-content/uploads/2016/01/MELETH-39_Final.pdf

14 Δήμος Αθηναίων - ΚΥΑΔΑ (2016). Αποτελέσματα έρευνας Streetwork. Πρόγραμμα GR.08.01: «Καταπολέμηση της φτώχειας και της κοινωνικής περιθωριοποίησης». https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwww.aftodioikisi.gr%2Fmediafiles%2F2016%2F05%2FStreet-work-presentation-final_26_5_2016.ppt&wdOrigin=BROWSELINK

Βασικά Στοιχεία Αστεγίας

Πάντειο Πανεπιστήμιο πραγματοποίησε μία έρευνα καταγραφής των αστέγων σε επτά δήμους της χώρας¹⁵. Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας, οι άστεγοι στους συγκεκριμένους δήμους ανέρχονται σε 1.645, με τους μισούς περίπου να εντοπίζονται στο δήμο Αθηναίων. Από το σύνολο του άστεγου πληθυσμού, 691 μένουν στο δρόμο και 954 σε δομές αστέγων και υποστηριζόμενα διαμερίσματα. Οι περισσότεροι είναι άνδρες, ελληνικής ιθαγένειας, ενώ σχεδόν οι μισοί είναι μεταξύ 18 και 44 ετών. Η ανεργία και οι σοβαρές οικονομικές δυσκολίες εμφανίζονται και εδώ ως οι κύριοι παράγοντες της αστεγίας.

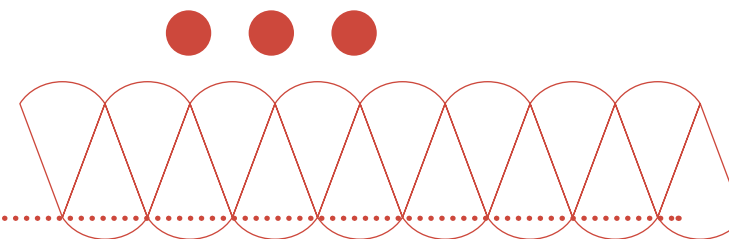
Ο τρόπος με τον οποίο ορίζουμε την αστεγία και το ποιος/α είναι άστεγος/η έχει ιδιαίτερη σημασία, τόσο για την ακριβή μέτρηση του φαινομένου, όσο και από τη σκοπιά της χάραξης πολιτικών, αφού αντίστοιχα προσδιορίζονται και οι κατηγορίες του πληθυσμού στις οποίες απευθύνεται το δίκτυο φροντίδας. Προκειμένου να αναδειχθεί η αστεγία ως ένα πρόβλημα που διαπερνά τις διαφορετικές πολιτικοκοινωνικές συνθήκες που επικρατούν στις χώρες της Ευρώπης και να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα που προέκυπταν από τους ποικίλους ορισμούς του φαινομένου, η FEANTSA (European Federation of National Organizations Working with the Homeless) και το European Observatory on Homelessness δημιούργησαν το 2005 την «Ευρωπαϊκή Τυπολογία για τους Αστεγούς και τον Στεγαστικό Αποκλεισμό» (ETHOS).

Η τυπολογία ETHOS στοχεύει στη βελτίωση της κατανόησης και της μέτρησης των ανθρώπων που πλήττονται από στεγαστικό αποκλεισμό στην Ευρώπη μέσα από μία συστηματική και περιεκτική μελέτη όλων των πιθανών μορφών αστεγίας και αποτελεί τον πιο διαδεδομένο τρόπο ορισμού και μέτρησης των κατηγοριών έλλειψης ή ανεπαρκούς στέγης στις χώρες και τις οργανώσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Βλέπουμε δηλαδή ότι ως άστεγοι δεν ορίζονται μόνο οι άνθρωποι που ζουν στο δρόμο ή σε δομές φιλοξενίας. Αντίθετα, οι κατηγορίες της ETHOS προσπαθούν να καλύψουν όλες τις πιθανές συνθήκες διαβίωσης που μπορούν να συνιστούν μορφές στεγαστικού αποκλεισμού, από τους/ις άστεγους/ες στο δρόμο και όσους/ες στερούνται κατοικίας μέχρι τους ανθρώπους που διαβιούν σε επισφαλείς ή ακατάλληλες στεγαστικές συνθήκες.

Η «Ευρωπαϊκή Τυπολογία για τους Αστεγούς και τον Στεγαστικό Αποκλεισμό» στηρίζεται σε μία αντίληψη του «σπιτιού» ως μίας έννοιας που συγκροτείται από τρεις διαφορετικές παραμέτρους:

15 Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (2018). Αρχικά αποτελέσματα πιλοτικής απογραφής αστέγων στο δρόμο και σε δομές υποστήριξης τους στους Δήμους: <https://government.gov.gr/wp-content/uploads/2018/07/%CE%91%CE%A1%CE%A7%CE%99%CE%9A%CE%91-%CE%91%CE%A0%CE%9F%CE%A4%CE%95%CE%9B%CE%95%CE%A3%CE%9C%CE%91%CE%A4%CE%91-%CE%9C%CE%AC%CE%B7%CF%82-2018-2-1.pdf>

Ορισμός αστεγίας

τη φυσική, την κοινωνική και τη νομική διάσταση¹⁶. Η φυσική διάσταση αναφέρεται στην ύπαρξη ενός κατάλληλου χώρου στον οποίο το άτομο και η οικογένειά του έχουν την αποκλειστική κυριότητα. Η κοινωνική διάσταση αφορά στη δυνατότητα που προσφέρει ο χώρος αυτός για προστασία της ιδιωτικότητας και απόλαυσης των κοινωνικών συναναστροφών. Τέλος, η νομική διάσταση σχετίζεται με την κατοχή νόμιμου τίτλου για την ιδιοκτησία του χώρου.

Η έλλειψη ενός ή περισσότερων διαστάσεων της κατοικίας οδηγεί αντίστοιχα και σε διαφορετικές μορφές έλλειψης στέγης ή στεγαστικού αποκλεισμού. Συγκεκριμένα, η τυπολογία ETHOS περιλαμβάνει τέσσερις κύριες μορφές έλλειψης στέγης, με 13 υποκατηγορίες, σύμφωνα με τις συνθήκες διαβίωσης και στέγασης. Η πρώτη κατηγορία αφορά στους άστεγους που ζουν στο δρόμο ή σε άλλους δημόσιους χώρους, χωρίς το κατάλυμα να μπορεί να θεωρηθεί τόπος κατοικίας, καθώς και όσους διαμένουν σε δομές επείγουσας φιλοξενίας, όπως οι ξενώνες ύπνου (roofless). Στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν άνθρωποι που δεν διαθέτουν μόνιμη κατοικία αλλά είναι προσωρινά φιλοξενοούμενοι σε υπνωτήρια, σε ξενώνες, προνοιακά ή σωφρονιστικά ιδρύματα και άλλα προσωρινά καταλύματα ιδρύματα ή κέντρα φιλοξενίας (houseless). Η τρίτη κατηγορία αναφέρεται στη διαβίωση υπό επισφαλείς στεγαστικές συνθήκες, ή υπό την απειλή σοβαρού στεγαστικού αποκλεισμού εξαιτίας, π.χ. έξωσης ή ενδοοικογενειακής βίας (insecure). Η τελευταία κατηγορία περιλαμβάνει όσους διαβιούν σε ανεπαρκή ή ακατάλληλα καταλύματα, όπως είναι αυτοκίνητα, καταυλισμοί, κατειλημμένα κτίρια ακατάλληλα για κατοίκηση ή ακόμα και κατοικίες με υπερβολικό συνωστισμό ανθρώπων (inadequate). Όλες οι παραπάνω μορφές υποδηλώνουν με κάποιο τρόπο την έλλειψη σπιτιού, με όλες τις επιπτώσεις που κάτι τέτοιο επιφέρει στη σωματική, αλλά

16 Αράπογλου, Β., Γκούντζ, Κ., Σιατίτσα, Δ., & Σουλελέ, Δ. (2015). Κοινωνική επισφάλεια και έλλειψη στέγης στην Αθήνα. Διαδρομές αποκλεισμού και ένταξης. INEGΣΕΕ - Μελέτες 39. https://www.ingsee.gr/wp-content/uploads/2016/01/MELETH-39_Final.pdf

και ψυχική υγεία ενός ατόμου.

Πρέπει να σημειωθεί ότι βάσει της τυπολογίας ETHOS, η αστεγία γίνεται αντιληπτή ως μία κατάσταση παρά ως ένα στατικό φαινόμενο¹⁷, ενώ είναι πολύ συχνό φαινόμενο η συχνή εναλλαγή ανάμεσα στις διάφορες υποκατηγορίες στεγαστικού αποκλεισμού. Επιπλέον, η ίδια η εμπειρία της έλλειψης στέγης δεν βιώνεται με τον ίδιο τρόπο από όλες τις κοινωνικές κατηγορίες, όπως θα δούμε και στη συνέχεια με την αναφορά στις ιστορίες δύο άστεγων γυναικών, της Χλόης και της Γιάννας.

Ακολουθώντας την Ευρωπαϊκή Τυπολογία για τους Αστέγους και τον Στεγαστικό Αποκλεισμό, η ελληνική νομοθεσία υιοθέτησε ένα διευρυμένο ορισμό της αστεγίας (Νόμος 4052/2012), αναγνωρίζοντας και τις τέσσερις εννοιολογικές κατηγορίες που περιλαμβάνει¹⁸. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 1, «Ως άστεγοι ορίζονται όλα τα άτομα που διαμένουν νόμιμα στη χώρα, τα οποία στερούνται πρόσβασης ή έχουν επισφαλή πρόσβαση σε επαρκή ιδιόκτητη, ενοικιαζόμενη ή παραχωρημένη κατοικία που πληροί τις αναγκαίες τεχνικές προδιαγραφές και διαθέτει τις βασικές υπηρεσίες ύδρευσης και ηλεκτροδότησης», ενώ στην επόμενη παράγραφο προσδιορίζεται ότι «στους αστέγους περιλαμβάνονται ιδίως αυτοί που διαβιούν στο δρόμο, σε ξενώνες, αυτοί που φιλοξενούνται από ανάγκη προσωρινά σε ιδρύματα ή άλλες κλειστές δομές, καθώς και αυτοί που διαβιούν σε ακατάλληλα καταλύματα».

17 Fernee, H., Oldersma, F., & Popping, R. (2010). The process of homelessness: An event history analysis of lengths of stay in Groningen shelter accommodation. Part B.

18 Kourachanis, N. (2020). Homelessness policies in the liberal and the Southern European welfare regimes: Ireland, Portugal, and Greece. *Housing Policy Debate*, 30(2), pp. 121-136.

Αίτια αστεγίας

	Λειτουργικός Ορισμός	Συνθήκες Διαβίωσης	Γενικοί Προσδιορισμοί Όρων Κατοικίας
ΑΣΤΕΓΟΙ ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ	1 Άνθρωποι που ζουν στο δρόμο	1.1 Διαμονή σε δημόσιους χώρους ή εξωτερικούς χώρους	Διαμονή στο δρόμο ή σε δημόσιους χώρους, χωρίς το κατάλυμα να μπορεί να θεωρηθεί τόπος κατοικίας
	2 Διαμονή σε χώρους για επειγούσες περιπτώσεις	2.1 Διανυκτέρευση σε ξενώνες ύπνου	Άνθρωποι χωρίς σταθερό τόπο διαμονής, που χρησιμοποιούν για διανυκτέρευση υποβαθμισμένα καταλύματα.
ΣΤΕΡΩΜΕΝΟΙ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ	3 Διαμονή σε ξενώνες για αστέγους	3.1 Διαμονή σε ξενώνα για άστεγους	Ο χρόνος παραμονής ορίζεται να είναι σύντομος*
		3.2 Προσωρινή παραμονή σε ξενώνα για άστεγους	
		3.3 Υποστηριζόμενη διαμονή σε μεταβατικό στάδιο	
	4 Φιλοξενία σε ξενώνες γυναικών	4.1 Διαμονή σε ξενώνες για γυναίκες	Σύντομη* φιλοξενία γυναικών, που έχουν βιώσει ενδο-οικογενειακή βία.
	5 Διαμονή σε κέντρα για μετανάστες πρόσφυγες	5.1 Προσωρινή φιλοξενία σε κέντρα υποδοχής για αιτούντες άσυλο	Βραχυχρόνια φιλοξενία σε χώρους υποδοχής λόγω νομικής εκκρεμότητας.
		5.2 Προσωρινή φιλοξενία για μετανάστες	
	6 Πρόσωπα που φεύγουν από ιδρύματα	6.1 Εξιτήριο από ψυχρονιστικά καταστήματα – Αποφυλακίζομενοι	Δεν υπάρχει άλλη κατοικία πριν την αποφυλάκιση
6.2 Εξιτήριο από Ψυχιατρεία και άλλα Νοσοκομεία η αποφοίτηση από Θεραπευτικά προγράμματα για χρήση ουσιών		Παράταση της νοσηλείας λόγω ήττης στέγης	
6.3 Λήξη φιλοξενίας σε ιδρύματα Παιδικής Προστασίας /στέγες ανηλικών		Δεν πιστοποιείται η ύπαρξη κατοικίας (με την συμπλήρωση των 18 χρόνων)	
7 Πρόσωπα που λαμβάνουν μακροχρόνια υποστήριξη	7.1 Στεγαστική φροντίδα για ηλικιωμένους αστέγους	Διαμονή μακράς διάρκειας* και παροχή φροντίδας για πρώην αστέγους	
	7.2 Υποστηριζόμενη διαμονή για πρώην αστέγους		
Ενοικιαστές ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΠΟΥ ΖΟΥΝ ΣΕ ΕΠΙΣΦΑΛΕΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΣΤΕΓΑΣΗΣ	8 Άνθρωποι που ζουν σε επισφαλή κατοικία	8.1 Προσωρινή φιλοξενία σε συγγενείς ή φίλους (από ανάγκη)	Προσωρινή διαμονή σε συμβατική κατοικία αλλά όχι σε κανονική και μόνιμη λόγω έλλειψης στέγης
		8.2 Διαμονή σε καθεστώς παράνομης ή παράτυπης ενοικίασης	Διαμονή χωρίς νόμιμη ενοικίαση – παράνομη κατάληψη
		8.3 Παράνομη καταπάτηση γης (για στεγαστικό σκοπό)	Καταπάτηση γης χωρίς νόμιμα δικαιώματα
	9 Άνθρωποι που ζουν υπό την απειλή έξωσης	9.1 Αναγκαστική έξωση με δικαστική εντολή από ενοικιαζόμενη κατοικία	Όπου εντολές για έξωση είναι σε ισχύ
10 Πρόσωπα που ζουν υπό την απειλή βίας	9.2 Εντολή κατάσχεσης ιδιόκτητης κατοικίας	Όπου υπάρχει δικαστική εντολή για κατάσχεση	
	10.1 Διαμονή στην οικογενειακή εστία με καταγραμμένα από την αστυνομία περιστατικά βίας	Όταν η αστυνομία λαμβάνει μέτρα για να εξασφαλιστεί ασφαλή διαμονή σε θύματα ενδοοικογενειακής βίας	
ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΠΟΥ ΔΙΑΒΙΟΥΝ ΣΕ ΑΝΕΠΑΡΚΗ - ΑΚΑΤΑΛΛΗΛΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ	11 Άνθρωποι που ζουν σε προσωρινά ή πρόχειρα καταλύματα	11.1 Τροχόσπιτα – Αυτοκίνητα	Δεν προορίζονται για μόνιμη διαμονή
		11.2 Μη συμβατικές κατασκευές	Αυτοσχέδιες κατασκευές, παραπήγματα ή παράγκες
		11.3 Προσωρινές κατασκευές	Ημι-μόνιμες κατασκευές, λυόμενα ή containers
12 Άνθρωποι που ζουν σε ακατάλληλα καταλύματα	12.1 Κατελημμένα κτίρια ακατάλληλα για κατοίκηση	Χώροι που θεωρούνται ακατάλληλοι για κατοίκηση σύμφωνα με την υπάρχουσα νομοθεσία	
13 Διαμονή υπερβολικά μεγάλου αριθμού ανθρώπων στον ίδιο χώρο	13.1 Υπέρβαση του ανώτατου επιτρεπτού ορίου συνωστισμού σε κατοικία	Υπέρβαση του ανώτατου επιτρεπτού εθνικού ορίου ανθρώπων ανά χρησιμοποιούμενο δωμάτιο ή επιφάνεια κατοικίας ανά άτομο.	

Σημείωση: * Ως διαμονή σύντομης διάρκειας ορίζεται χρόνος λιγότερος του έτους
 Ως διαμονή μακράς διάρκειας ορίζεται χρόνος πέραν του έτους
 Αυτός ο ορισμός είναι συμβατός με τους ορισμούς των απογραφών, όπως συνιστώνται στην Έκθεση του 2006 της UNECE / EUROSTAT

Πώς όμως φτάνει κάποιος να γίνει άστεγος; Η αστεγία αποτελεί μία ακραία μορφή κοινωνικού αποκλεισμού, η οποία προκύπτει ως αποτέλεσμα πολλών και ποικίλων παραγόντων, η σύμπτωση των οποίων μπορεί να καταστήσει κάποιον/α ευάλωτο/η στον κίνδυνο του στεγαστικού αποκλεισμού ή ακόμα και της απώλειας στέγης. Οικονομικές κρίσεις και περίοδοι παρατεταμένης ύφεσης, υψηλά ποσοστά ανεργίας, πιέσεις στην αγορά ακινήτων, ανύπαρκτες ή μερικές κοινωνικές πολιτικές πρόληψης, η συρρίκνωση του κράτους πρόνοιας, η υποστελέχωση των κοινωνικών υπηρεσιών, η χρήση ναρκωτικών ουσιών, η έλλειψη ενός προστατευτικού οικογενειακού ή φιλικού δικτύου, περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας, είναι μόνο κάποιοι από αυτούς τους παράγοντες. Επομένως, οι αιτίες της αστεγίας μπορούν να αποδοθούν σε ένα πλέγμα αιτιών, αφενός δομικών και αφετέρου ατομικών.

Παλιότερες προσεγγίσεις του φαινομένου προσπαθούσαν να το ερμηνεύσουν στη βάση μιας από τις δύο κατηγορίες εξηγήσεων¹⁹. Η αστεγία δηλαδή γινόταν κατανοητή είτε ως ένα αποτέλεσμα δομικών, κοινωνικο-οικονομικών αλλαγών και αναδιαρθρώσεων για τις οποίες δεν ευθύνονται τα άτομα που πλήττονται (π.χ. ανεργία, διακυμάνσεις των τιμών στην αγορά ακινήτων), είτε ως ένα ζήτημα προσωπικής ευθύνης, που ανακύπτει ως αποτέλεσμα των ατομικών χαρακτηριστικών και επιλογών των ίδιων των αστέγων (π.χ. εξάρτηση από ουσίες ή υπαρξη ψυχικών ασθενειών). Στην πρώτη περίπτωση η έμφαση δίνεται στις επιπτώσεις δομικών αλλαγών όπως η αποβιομηχάνιση και η υποχώρηση του κράτους ευημερίας στη διαμόρφωση νέων συνθηκών φτώχειας και περικοπών στα συστήματα κοινωνικής προστασίας, που εν

¹⁹ Για μία επισκόπηση της σχετικής συζήτησης, Κουραχάνης, Ν. (2015). Η κοινωνική πολιτική για τους άστεγους στην Ελλάδα ποιοτική και κριτική ανάλυση ενός ακραίου κοινωνικού αποκλεισμού. Διδακτορική Διατριβή. Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου.

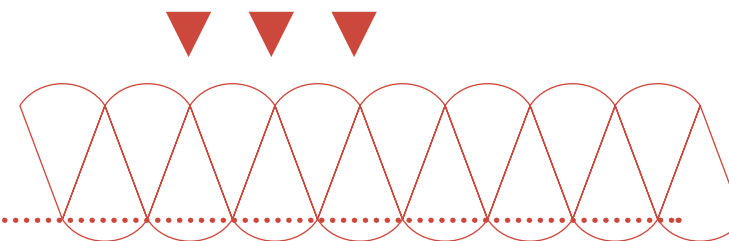
Αίτια αστεγίας

τέλει δημιουργούν ζητήματα πρόσβασης στη στέγη. Αντίθετα, στη δεύτερη περίπτωση, οι εξηγήσεις της αστεγίας αναζητούνται εστιάζοντας στους ίδιους τους αστέγους, στα χαρακτηριστικά που τους καθιστούν ευάλωτους στον κίνδυνο στεγαστικού αποκλεισμού, αλλά και στις προσωπικές επιλογές που ευθύνονται για την εξέλιξη αυτή.

Είναι σαφές ότι η υιοθέτηση της μίας ή της άλλης προσέγγισης συνεπάγεται μία πολύ διαφορετική αντίληψη για το φαινόμενο της έλλειψης στέγης, μία διαφορετική αναπαράσταση για τους/ις άστεγους/ες, αλλά και διαφορετικές λύσεις και προτάσεις πολιτικής για την αντιμετώπισή του. Υιοθετώντας μία οπτική που συνδυάζει τις παραπάνω προσεγγίσεις, βλέπουμε πως η αστεγία προκύπτει μέσα από το σωρευτικό συνδυασμό δομικών και ατομικών παραγόντων²⁰. Οι δομικοί παράγοντες είναι αυτοί που δημιουργούν τις συνθήκες της φτώχειας, του αποκλεισμού, της ανισότητας και της περιθωριοποίησης, ενώ καθορίζουν την πρόσβαση των ευάλωτων νοικοκυριών σε υλικά αγαθά, όπως η στέγαση. Επιπλέον, θεσμικοί παράγοντες όπως η ύπαρξη επαρκών στεγαστικών δομών, ενός υποστηρικτικού δικτύου για τα ευάλωτα άτομα και πρόσβασης στις κοινωνικές υπηρεσίες, καθώς και η μακροχρόνια διαμονή σε ιδρύματα ή σε άλλες μορφές εγκλεισμού αποτελούν επιπλέον παραμέτρους που αυξάνουν τον κίνδυνο στεγαστικού αποκλεισμού. Συνεπώς, οι παράγοντες αυτοί δημιουργούν το υπόστρωμα που επιτρέπει την εμφάνιση αστέγων.

Από την άλλη πλευρά, άνθρωποι που βιώνουν προσωπικές δυσκολίες είναι περισσότερο ευάλωτοι και εκτεθειμένοι στους παραπάνω κινδύνους, γεγονός που εξηγεί και τα υψηλά ποσοστά

20 Fitzpatrick, S. (2005). Explaining homelessness: A critical realist perspective. *Housing, Theory and Society*, 22(1), pp. 1-17.

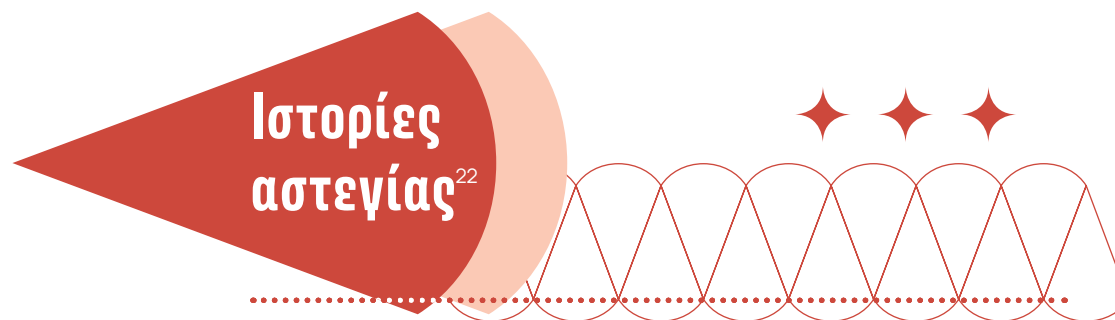
ανθρώπων με προσωπικά προβλήματα όπως εξαρτήσεις ή ζητήματα ψυχικής υγείας μεταξύ των αστέγων²¹. Οικογενειακοί παράγοντες όπως είναι η ενδοοικογενειακή βία, ένα διαζύγιο και η έλλειψη ή διατάραξη των οικογενειακών δεσμών αποτελούν δυνητικούς κινδύνους στεγαστικού αποκλεισμού, ενώ το ίδιο συμβαίνει και με μία σειρά ατομικών χαρακτηριστικών (προβλήματα ψυχικής υγείας, κατάχρηση ουσιών, αλλά και η μεταναστευτική ιδιότητα). Ακόμα, ο κίνδυνος στεγαστικού αποκλεισμού εμφανίζεται αυξημένος μετά την παραμονή σε κάποιο ίδρυμα, όπως ένα κέντρο αποκατάστασης ή κάποιο σωφρονιστικό ίδρυμα.

Η αστεγία λοιπόν δεν προκύπτει ως αποτέλεσμα ενός μόνο παράγοντα ή μίας κατηγορίας αιτιών: η αλληλεπίδραση και η σύμπτωση των παραπάνω παραγόντων δημιουργούν εκείνη τη σύνθετη και δυναμική διαδικασία που οδηγεί στην απώλεια στέγης. Με άλλα λόγια, η ανεργία, η φτώχεια ή η χρήση ουσιών, αν και εκθέτουν ένα άτομο στον κίνδυνο στεγαστικού αποκλεισμού δεν αποτελούν από μόνες τους επαρκείς και αναγκαίες προϋποθέσεις για την απώλεια της στέγης. Επιπλέον, η κατάσταση στέγασης είναι πιο ρευστή και επισφαλής από όσο ίσως θα φανταζόταν κανείς, ειδικά για όσους/ες βρεθούν έστω και μία φορά χωρίς στέγη. Σε αυτές τις περιπτώσεις είναι συχνό φαινόμενο η εναλλαγή μεταξύ καταστάσεων στέγασης και αστεγίας, καθώς και μεταξύ διαφορετικών μορφών στεγαστικού αποκλεισμού (π.χ. από τη ζωή στους δρόμους της πόλης σε ένα ξενώνα αστέγων και πάλι πίσω στους δρόμους). Μάλιστα, πολλοί/ές άστεγοι/ες μοιάζει να εγκλωβίζονται σε ένα φαύλο κύκλο, όπου η έλλειψη στέγης και η ευρύτερη κατάσταση αποκλεισμού και οντολογικής ανασφάλειας που βιώνουν επιδεινώνουν την ψυχική, σωματική, συναισθηματική και κοινωνική τους υγεία και ευημερία, καθιστώντας δύσκολη ή ακόμα και αδύνατη την παροχή και τη λήψη

21 Στο ίδιο.

Αίτια αστεγίας

βοήθειας, απαραίτητης για την έξοδο από την κατάσταση της αστεγίας. Η κατάσταση της αστεγίας δηλαδή έχει μία σωρευτική επίδραση στα άτομα, επιδεινώνοντας τις μορφές ανισότητας και ευαλωτότητας που ήδη βιώνουν. Για αυτό το λόγο, για την κατανόηση των αιτίων της έλλειψης στέγης είναι ιδιαίτερα σημαντικό να ρίξουμε φως στις συγκεκριμένες πορείες ζωής των αστέγων και τις διαδρομές τους όχι μόνο προς και έξω, αλλά και μέσα από την αστεγία.

Εξαιτίας πρόσθετων μορφών ευαλωτότητας, οι διαδρομές των άστεγων γυναικών είναι πολύ πιο πολύπλοκες και χαρακτηρίζονται από ένα ιδιαίτερο είδος μοναξιάς. Η μοναξιά αυτή πηγάζει από τη σχέση ανάμεσα στις άστεγες γυναίκες και το δίκτυο φροντίδας στην πόλη. Η συνειδητή τους προσπάθεια να παραμείνουν κρυμμένες για να μειώσουν την πιθανότητα θυματοποίησής τους εν τέλει τις καθιστούσε αόρατες από τους φορείς παροχής φροντίδας στην πόλη. Οι διαδρομές της Χλόης και της Γιάννας²³ από όταν έμειναν άστεγες μέχρι τη στιγμή που βρήκαν ένα χώρο που μπορούσαν να αποκαλούν «σπίτι» είναι αποκαλυπτικές των έμφυλων διαστάσεων της αστεγίας και της λήψης φροντίδας στην πόλη. Ως αποτέλεσμα του φόβου για τη φυσική τους ασφάλεια από την έκθεση σε ξένους και των προσπαθειών τους να εξασφαλίσουν ένα χώρο ύπνου, η βιωμένη εμπειρία της αστεγίας είναι πολύ πιο σύνθετη και πολυεπίπεδη για τις γυναίκες.

Το 2017, όταν πραγματοποιήθηκε αυτή η συνέντευξη, η Χλόη ήταν 68 χρονών. Γεννημένη και μεγαλωμένη στο Ψυχικό, ένα μεσοαστικό προάστιο της Αθήνας, διατηρούσε ένα κατάστημα ένδυσης στην ίδια περιοχή, μέχρι το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης. Παρόλο που πάλεψε να κρατήσει το κατάστημά της ανοιχτό, το 2011 κλήθηκε να πληρώσει δύο μεγάλα ποσά, στην εφορία και στην τράπεζα. Καθώς είχε υποθηκεύσει το σπίτι της προκειμένου να αγοράσει το μαγαζί, αλλά δεν μπορούσε πλέον να πληρώνει το δάνειο, η τράπεζα της κατάσχεσε και πλειστηρίασε το σπίτι. Από εκείνη τη μέρα, η Χλόη έχει βιώσει διάφορες

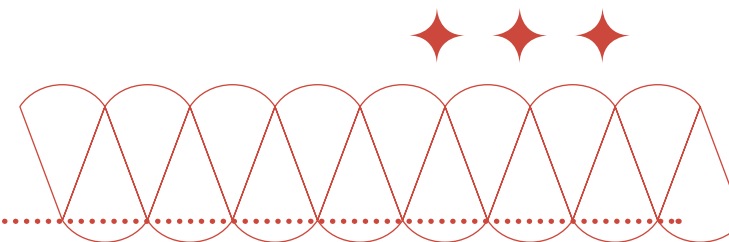
²² Οι ιστορίες αστεγίας συλλέχθηκαν και επεξεργάστηκαν από τη Μαρία-Χριστίνα Βόγκλη στο πλαίσιο εκπόνησης της διδακτορικής της διατριβής στο London School of Economics. Vogkli, M.-Ch. (2021) Care in limbo: an urban ethnography of homelessness and care work in Athens. PhD thesis, London School of Economics and Political Science.

²³ Για την εξασφάλιση της ανωνυμίας και της εμπιστευτικότητας των συνεντευξιζόμενων, έχουν χρησιμοποιηθεί ψευδώνυμα.

Ιστορίες αστεγίας

μορφές αστεγίας και έχει καταλάβει διάφορους χώρους στην πόλη προκειμένου να εξασφαλίσει τον ύπνο της. Αρχικά, κοιμόταν σε ένα παγκάκι σε μια μικρή πλατεία κοντά στο μαγαζί της. Για μια βδομάδα κοιμόταν στο παγκάκι, προστατευμένη από τα σκυλιά της, που της προσέφεραν συντροφιά και ασφάλεια κατά τη διάρκεια της νύχτας. Παραδέχτηκε ότι ένιωθε τρομοκρατημένη μήπως τη βιάσουν, τη ληστέψουν ή ακόμα και τη σκοτώσουν. Η αγάπη της για τα σκυλιά της ήταν τόσο δυνατή που αυτά, παρά η ίδια έγιναν η προτεραιότητα της εξασφάλισης φαγητού. Για αυτό το λόγο, μερικές από τις μερίδες φαγητού που της έδινε ένας ιδιοκτήτης εστιατορίου πήγαιναν στα σκυλιά. Μία εβδομάδα αργότερα, μία παλιά πελάτισσά της πέρασε συμπτωματικά, την αναγνώρισε και για να τη βοηθήσει της πρότεινε να μένει σε μία αποθήκη που είχε, και, σε αντάλλαγμα, να φροντίζει τη μητέρα της. Η Χλόη μπόρεσε επίσης να κρατήσει τα δύο σκυλιά της, που αποτελούσε μη διαπραγματεύσιμη συνθήκη και ξεκίνησε να δουλεύει φροντίζοντας ηλικιωμένες και άρρωστες γυναίκες.

Τους επόμενους μήνες προσπάθησε εναγωνίως να ψάξει για πιο μόνιμη απασχόληση, αλλά η αναζήτηση εργασίας ήταν γεμάτη συναισθηματικές δυσκολίες και απογοήτευση. Παρότι συνήθως της απαντούσαν ότι θα επικοινωνήσουν μαζί της, σε μία περίπτωση πήρε μία κατατοπιστική απάντηση: «Επιτρέψτε μου να είμαι ειλικρινής. Έχετε σοβαρό πρόβλημα. Κυρία μου, είστε σε μια ηλικία που δεν μπορείτε να μας βοηθήσετε. Είστε σε μια ηλικία που εσείς η ίδια μπορεί να χρειαστείτε βοήθεια πολύ σύντομα.» Καταλαβαίνοντας τις συνέπειες της προχωρημένης της ηλικίας σε συνδυασμό με το υψηλό ποσοστό ανεργίας, συνειδητοποίησε ότι «τα πράγματα ήταν πολύ πολύ δύσκολα» και ότι δεν υπήρχαν καθόλου εργασιακές προοπτικές για εκείνη. Βέβαιη πως χωρίς δουλειά δεν θα μπορούσε να αποφύγει την αστεγία, προσπάθησε να αυτοκτονήσει. Είχε ήδη βγάλει το ένα της πόδι έξω από μία ταρατσα όταν ένα από τα σκυλιά της την τράβηξε

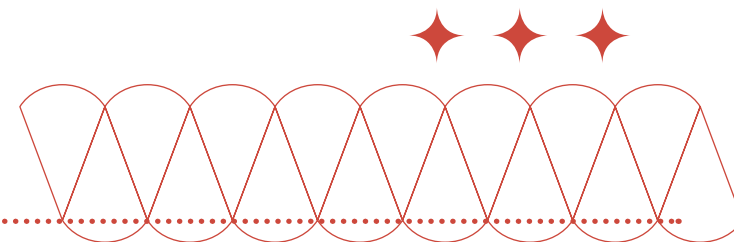

πίσω την τελευταία στιγμή. Αφού συνήλθε από το σοκ και την απόγνωση, αποφάσισε να κάνει τα πάντα για να επιβιώσει. Λίγο μετά, συμπτωματικά, άκουσε μία διαφήμιση της «Σχεδίας»²⁴ στο ραδιόφωνο. Αφού τηλεφώνησε και για μία ακόμα φορά πήρε την απάντηση «θα σας καλέσουμε», πέρασε μία βασανιστική βδομάδα περιμένοντας με αγωνία. Περιέγραψε αυτή την εβδομάδα ως κανονικό μαρτύριο και την παρομοίωσε με τη μέρα που ο δημοπράτης ήρθε να εκτιμήσει το μαγαζί της. Για να σταματήσει τον ανυπόφορο πόνο πήρε τηλέφωνο και απαίτησε μία απάντηση. Της απάντησαν ότι θα χαρούν πολύ να συνεργαστούν και από τότε δουλεύει ως πωλήτρια της «Σχεδίας», ενώ συνέχισε να μένει στην αποθήκη.

Ένα χρόνο αργότερα, το 2013, κατάφερε να αποταμιεύσει αρκετά χρήματα για να νοικιάσει μία γκαρσονιέρα. Εκεί απέκτησε τη δυνατότητα να αποκτήσει ένα χώρο που μπορούσε να αποκαλεί σπίτι της, που μπορούσε να απολαύσει κάποια ιδιωτικότητα και ανεξαρτησία και να έχει «τα λουλούδια της, τις γλάστρες της και τα δύο της σκυλιά». Βέβαια, η συντήρηση του σπιτιού δεν ήταν εύκολη, με το εισόδημά της από τη «Σχεδία» να κυμαίνεται μεταξύ 300-400 ευρώ το μήνα και έως 500 ευρώ τα Χριστούγεννα και τις υπόλοιπες γιορτές. Αντιμετωπίζοντας προβλήματα υγείας με τους πνεύμονές της, μεγάλο τμήμα του εισοδήματός της πήγαινε σε φάρμακα και ένα άλλο στο να αγοράζει τα περιοδικά. Η «Σχεδία» της είχε δώσει δύο ουσιώδη πράγματα, υπαρξιακής σημασίας για εκείνη: ένα δίκτυο υποστήριξης και ένα σπίτι. Το δίκτυο υποστήριξης της παρείχε αξιοπρέπεια και ασφάλεια, αφού ένιωθε ότι κάποιος θα την φρόντιζε και θα έδινε προσοχή σε όποια προβλήματα ανέκυπταν. Με τα δικά της λόγια, της έδωσε «τη βεβαιότητα ότι υπάρχω, ότι δεν είμαι πλεόνασμα, ένα

²⁴ Η «Σχεδία» είναι το μοναδικό ελληνικό περιοδικό δρόμου, επίσημο μέλος του Διεθνούς Δικτύου Περιοδικών Δρόμου (INSP), το οποίο πωλείται στους δρόμους της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης από διαπιστευμένους πωλητές.

Ιστορίες αστεγίας

περίσσευμα στην ίδια μου τη ζωή». Από την άλλη μεριά, το σπίτι χρησίμευσε ως μία ασφαλής και σταθερή βάση για να επιστρέφει μετά τη δουλειά, αλλά και ως ένας χώρος γύρω από τον οποίο έχτισε μία ρουτίνα, προσέχοντάς τα σκυλιά της, αναπτύσσοντας τα προσωπικά της ενδιαφέροντα όπως το διάβασμα και ξαναχτίζοντας την κοινωνική της ζωή. Τέτοιου είδους καθημερινές δραστηριότητες λειτουργούν προστατευτικά απέναντι στο άγχος και την αίσθηση απειλής που ήταν τόσο κυρίαρχα στη ζωή της Χλόης την περίοδο που διαβιούσε στο δρόμο. Με άλλα λόγια, αυτός ο χώρος της ενίσχυε την αίσθηση οντολογικής ασφάλειας.

Η Γιάννα, που ήταν 53 χρονών όταν έδωσε αυτή τη συνέντευξη, είχε μια διαφορετική ιστορία να μοιραστεί. Μεγάλωσε με τη νονά της, αφού η βιολογική μητέρα της την εγκατέλειψε όταν ήταν παιδί και η επαφή μαζί της περιοριζόταν στις περιστασιακές επισκέψεις της, όπου παρίστανε τη θεία της. Η Γιάννα περιέγραψε τη μητέρα της ως πολύ «σκληρό άνθρωπο», που «την απεχθανόταν». Οκτώ χρόνια πριν, ο θάνατος της νονάς της και του βιολογικού της πατέρα άφησε τη Γιάννα χωρίς υποστηρικτικό δίκτυο. Παρότι προσπάθησε να επιβιώσει μόνη της, δύο σοβαρές επεμβάσεις της στέρησαν τη δυνατότητα να εργαστεί και, μαζί, το εισόδημα για να συντηρήσει ένα σπίτι. Τραυματικά γεγονότα όπως αυτά που συνέβησαν στη ζωή της Γιάννας αποτελούν παράγοντες πρόβλεψης της πιθανότητας να βρεθεί κάποιος εκτεθειμένος στον κίνδυνο της έλλειψης στέγης και ταυτόχρονα, μας βοηθάνε να καταλάβουμε πώς έφτασε να νιώθει οντολογικά ανασφαλής. Για τη Γιάννα, αυτά τα συναισθήματα ήταν παρόντα ήδη από την παιδική της ηλικία, αλλά πυροδοτήθηκαν περαιτέρω από άλλα γεγονότα της ζωής της και κορυφώθηκαν στο διάστημα που πέρασε ως άστεγη.

Η πρώτη τοποθεσία της Γιάννας ως άστεγης ήταν σε μία παραλία κοντά στην Αθήνα, όπου για ένα διάστημα χρησιμοποιούσε τις

ξαπλώστρες για να κοιμάται. Όταν έφτασε ο χειμώνας όμως, οι ξαπλώστρες απομακρύνθηκαν και τα εστιατόρια που της παρέιχαν φαγητό και ένα περιορισμένο δίκτυο υποστήριξης, έκλεισαν. Στη συνέχεια, η Γιάννα μετακινήθηκε σε δύο γειτονιές της Αθήνας, το Παγκράτι και τον Υμηττό, που ήξερε καλά, αφού εκεί είχε φίλους που ήξεραν ότι διαβιούσε στο δρόμο. Πέρασε εκείνο τον χρόνο ως «περιπλανώμενη», μετακινούμενη συνεχώς από μέρος σε μέρος. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου χρησιμοποίησε διαφορετικά μέρη για να κοιμάται, πάντα εκτεθειμένη στα στοιχεία της φύσης και την πιθανότητα βίας. Συνήθως κοιμόταν σε ένα παγκάκι ή σε μία αυτοσχέδια κατασκευή από τρία χαρτοκιβώτια και κάποια κλινოსκεπάσματα, ενώ για να έχει πρόσβαση σε εγκαταστάσεις τουαλέτας, πήγαινε στα McDonalds.

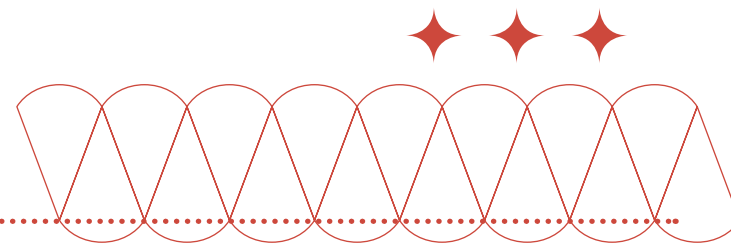
Σταδιακά έγινε φίλη με έναν ιδιοκτήτη καφετέριας και τον ρώτησε αν μπορούσε να περνάει τις νύχτες στο μαγαζί του, με αντάλλαγμα την καθαριότητα του χώρου και το πλύσιμο των πιάτων. Η καφετέρια ήταν ο πιο ασφαλής χώρος ύπνου που είχε για πάνω από ένα χρόνο. Ωστόσο, ο ύπνος της κρατούσε μόλις μιάμιση ώρα, αφού οι τελευταίοι πελάτες έφευγαν στις 3:00 π.μ. και το μαγαζί άνοιγε ξανά στις 5:00 π.μ. Με τη βοήθεια ενός φίλου, έκανε αίτηση για το επίδομα ανεργίας, το οποίο της εξασφάλισε ένα πιο σταθερό εισόδημα. Τότε ήταν που αποφάσισε να προσεγγίσει τη βιολογική της μητέρα και, παρά το τραυματικό τους παρελθόν, της ζήτησε να μείνει μαζί της. Η μητέρα της δέχτηκε, έναντι 100 ευρώ το μήνα και έκτοτε μένουν μαζί, σε ένα μέρος που η Γιάννα κατά τη διάρκεια της συνέντευξης αποκαλούσε σπίτι της.

Καθώς η σύνταξη της μητέρας της και το επίδομα ανεργίας δεν έφταναν για να καλύψουν όλα τους τα έξοδα, συμφώνησε να παντρευτεί έναν αλλοδαπό, που ήθελε να πάρει την ελληνική ιθαγένεια για 1.000 ευρώ. Εξαρχής είχε ανάμικτα συναισθήματα για αυτή την απόφαση, που «η ίδια η ζωή την ανάγκασε να πά-

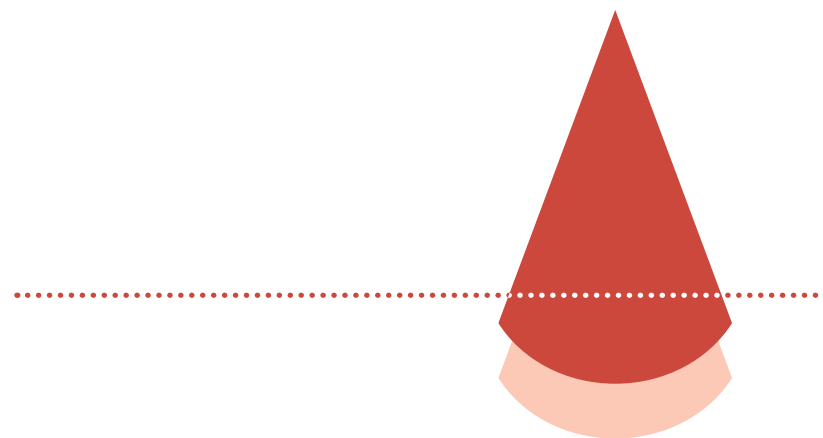
Ιστορίες αστεγίας

ρει», αλλά αργότερα, όταν δεν μπορούσε να πληρώσει τη νομική υποστήριξη για να βγάλει το διαζύγιο, άρχισε να το μετανιώνει. Κατάφερε να βρει μία θέση ως καθαρίστρια στο δήμο με μία οκτάμηνη σύμβαση, που της επέτρεψε να αγοράσει τα αναγκαία για εκείνη και το σπίτι, όπως γυαλιά οράσεως, ένα κρεβάτι και ένα φούρνο. Μετά το τέλος της σύμβασης, η Γιάννα άρχισε να κερδίζει κάποια χρήματα μέσα από «τα κουτάκια». Για αυτό το σκοπό περνούσε όλη τη μέρα της περπατώντας από το κέντρο της Αθήνας σε ένα εργοστάσιο ανακύκλωσης, δύο ώρες μακριά με τα πόδια και ψάχνοντας οτιδήποτε ανακυκλώσιμο μπορούσε να βρει στους κάδους σκουπιδιών στο δρόμο της. Έπαιρνε 1 ευρώ για κάθε 75 κονσέρβες και κατά μέσο όρο έβγαζε 20-30 ευρώ την εβδομάδα.

Τόσο οι ιστορίες της Χλόης όσο και της Γιάννας φανερώνουν τις έμφυλες διαφορές σε σχέση με τις εμπειρίες της αστεγίας που μπορεί να βιώσει κάποιος. Σε αντίθεση με τους άνδρες άστεγους που συνήθως παραμένουν στο κέντρο της πόλης κατά τη διάρκεια της νύχτας και επισκέπτονταν τις διάφορες οργανώσεις κατά τη διάρκεια της μέρας, οι άστεγες γυναίκες είχαν μία πολύ πιο μοναχική εμπειρία αστεγίας. Όπως περιγράφουν η Χλόη και η Γιάννα, οι πρώτες μέρες τους στο δρόμο χαρακτηρίζονταν από τη μόνιμη αίσθηση απειλής και το φόβο της έκθεση στη βία. Για να περιορίσουν τον κίνδυνο της θυματοποίησης και να μην τραβήξουν πάνω τους την προσοχή ξένων, προσπάθησαν ενεργά να παραμείνουν κρυμμένες σε περιοχές με μικρότερα ποσοστά εγκληματικότητας, έξω από το κέντρο της πόλης. Η συνεχιζόμενη μοναξιά που υπέμειναν ήταν μία αυτό-επιβαλλόμενη στρατηγική προστασίας τους από φυσικούς κινδύνους, το ίδιο και η συνεχής αλλαγή τοποθεσιών; Την ίδια στιγμή όμως τις αποξένωνε από τους παρόχους φροντίδας, όπως ομάδες street work, που δεν μπορούσαν να τις εντοπίσουν και να τους προσφέρουν την απαραίτητη υποστήριξη. Επομένως, κατά τη διαπραγμάτευση

της αστεγίας στο αστικό τοπίο, οι γυναίκες είναι πολύ πιο πιθανό να βιώσουν ένα πολύπλοκο ταξίδι, τόσο συναισθηματικά όσο και χωρικά, που διαπλέκεται με επιπρόσθετες μορφές ευαλωτότητας, φόβους και περιορισμένη πρόσβαση σε χώρους φροντίδας με επιπτώσεις μεταξύ άλλων και στην ψυχική τους υγεία, ενώ η έξοδός τους από την αστεγία καθίσταται πιο δύσκολη.

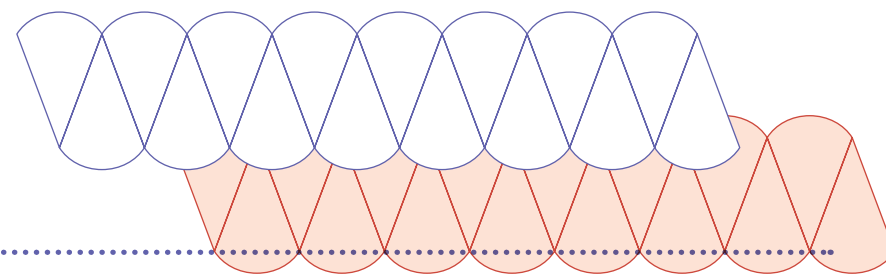

Το δίκτυο φροντίδας και υποστήριξης των αστέγων

Οι συνέπειες της οικονομικής κρίσης στην ελληνική κοινωνία αύξησαν τόσο τις ομάδες που χρειάζονται υλική, πρακτική και ψυχοκοινωνική υποστήριξη, όσο και τον αριθμό τους. Ευάλωτες ομάδες περιλαμβάνουν άτομα χωρίς στέγη, άτομα που διαβιούν σε συνθήκες επισφάλειας, χρήστες ναρκωτικών, οροθετικά άτομα, ασυνόδευτους ανήλικους, άνεργους και χαμηλά αμειβομένους. Παράλληλα με μια επείγουσα ανάγκη για την περίθαλψη και υποστήριξη αυτών των ομάδων, αυξήθηκε και ενισχύθηκε ο ρόλος ενός εκτενούς δικτύου φροντίδας που αποτελείται από κρατικές, μη κυβερνητικές και διεθνείς οργανώσεις καθώς επίσης και πρωτοβουλίες πολιτών και θρησκευτικών οργανώσεων. Καθώς και οι ίδιες οι οργανώσεις πιέστηκαν από τον αριθμό των ατόμων που καλούνταν πλέον να εξυπηρετήσουν αλλά και το φάσμα των διαφορετικών αναγκών των πληθυσμών αυτών, η ανάγκη για εθελοντές παραμένει πάγια και επιτακτική.

Κυρίαρχο ρόλο στο δίκτυο φροντίδας για τον άστεγο πληθυσμό κατέχουν κρατικοί, δημόσιοι και δημοτικοί φορείς. Αυτοί προσφέρουν κοινωνικές υπηρεσίες, συσσίτια, ομάδες street work που προσεγγίζουν άστεγους στον δρόμο και τους ενημερώνουν για διαθέσιμα προγράμματα και δομές φιλοξενίας. Ακόμα, στο πλαίσιο αυτών των φορέων λειτουργούν κοινωνικά ιατρεία, κοινωνικά ιατρεία ψυχικής υγείας, κοινωνικά οδοντιατρεία, κοινωνικά κομμωτήρια, κοινωνικά φαρμακεία, κοινωνικά παντοπωλεία, κοινωνικά πλυντήρια και κοινωνικά κομμωτήρια. Παράλληλα, στο πλαίσιο κάποιων δήμων λειτουργούν υπνωτήρια, ξενώνες και κέντρα ημέρας για τους αστέγους.

Πληθώρα Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) δρουν επίσης σε τοπικό επίπεδο επικεντρώνοντας το έργο τους στην υποστήριξη ευάλωτων ομάδων. Οι περισσότερες από αυτές ιδρύθηκαν στα μέσα της δεκαετίας του 1990 συντελώντας στη ενίσχυση της κοινωνίας των πολιτών. Ο ρόλος τους ήταν αποφασιστικός κατά

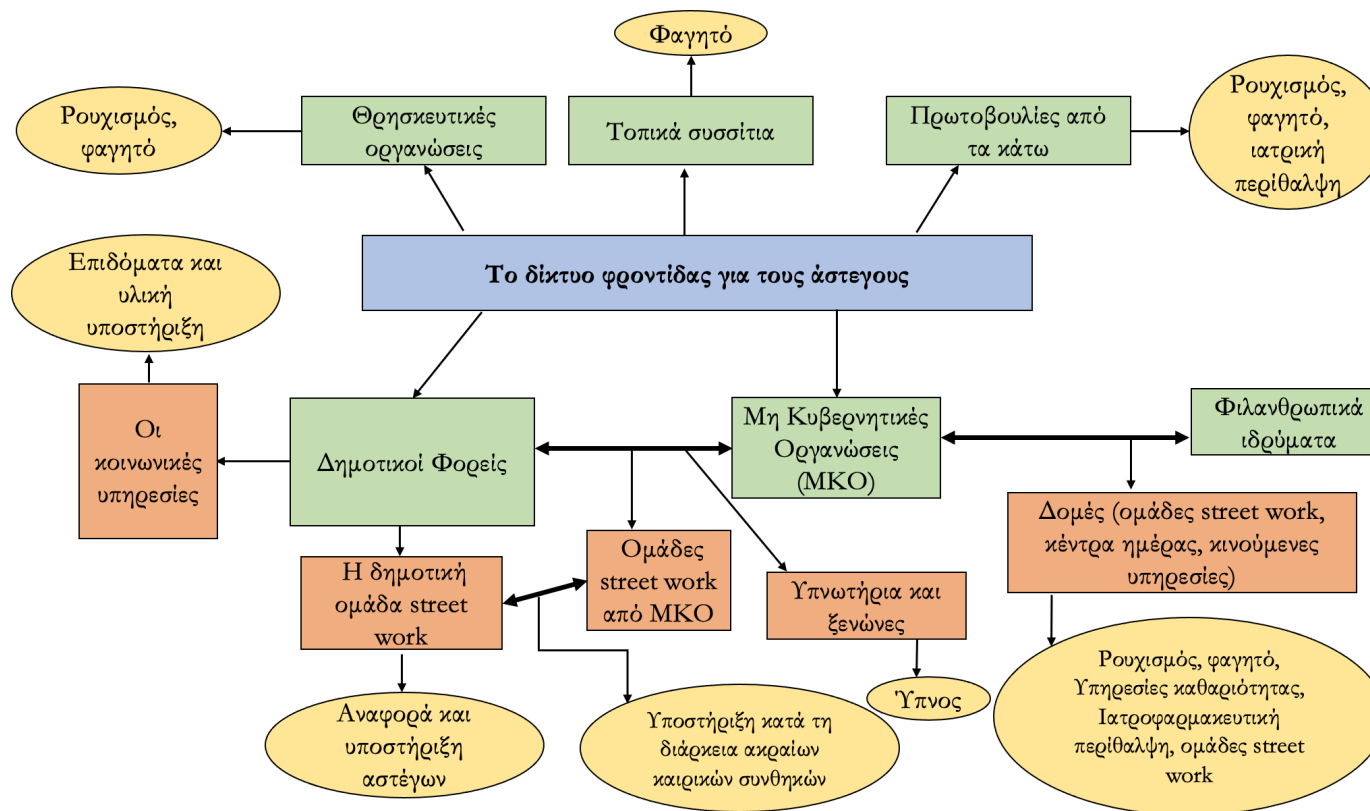

της διάρκειας της οικονομικής, ανθρωπιστικής και προσφυγικής κρίσης που ξέσπασε μετά το 2008. Πολλές από αυτές τις οργανώσεις στεγάζονται σε κεντρικά σημεία των πόλεων και προσφέρουν ποικίλες και διαφοροποιημένες υπηρεσίες όπως σίτιση, ρουχισμό, ψυχοκοινωνικές και ιατρικές υπηρεσίες καθώς επίσης μπάνια και πλυντήρια για τους αστέγους.

Πολλές ΜΚΟ διαθέτουν ομάδες δρόμου (street work) που κάνουν καθημερινά επιτόπιες επισκέψεις στο δρόμο, σε σημεία που κοιμούνται άστεγοι. Σκοπός αυτών των προσεγγίσεων είναι η ενημέρωση των αστέγων για τις διαθέσιμες δομές, η προσφορά ειδών πρώτης ανάγκης όπως κουβέρτες, υπνόσακοι, προφυλακτικά, ροφήματα και εμφιαλωμένο νερό και η ψυχοκοινωνική τους υποστήριξη. Αυτές οι ομάδες διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στη συλλογή χαρτογραφικών δεδομένων και τη γεωγραφική αποτύπωση του φαινομένου της αστεγίας. Επίσης, σε περιπτώσεις ακραίων καιρικών φαινομένων ψύχους ή καύσωνα οι ομάδες δρόμου των ΜΚΟ συνεργάζονται με ομάδες δρόμου δημοτικών φορέων με σκοπό να προσεγγίσουν και μεταφέρουν όσους βρίσκονται στο δρόμο σε προστατευμένους χώρους.

Παράλληλα με αυτές τις οργανώσεις δρουν και πληθώρα θρησκευτικών οργανώσεων που προσφέρουν σε ευάλωτες ομάδες στα πλαίσια της θρησκευτικής προσφοράς. Αυτές υπάγονται σε θρησκευτικούς οργανισμούς, όπως η Αρχιεπισκοπή Αθηνών ή η Καθολική Εκκλησία. Άλλες, μικρότερες οργανώσεις προκύπτουν μετά την πρωτοβουλία ενοριών να προσφέρουν σε ευάλωτες ομάδες, για παράδειγμα μέσα από τη δημιουργία τοπικών συσσιτίων ή τη δωρεά τροφίμων και άλλων υλικών αγαθών.

Εξαιρετικά σημαντικό ρόλο στην υποστήριξη αυτών των μη κυβερνητικών οργανώσεων παίζουν και πολλά φιλανθρωπικά ιδρύματα και ιδιωτικές εταιρίες που υποστηρίζουν τις δράσεις

τους. Συχνά μεγάλα φιλανθρωπικά ιδρύματα υποστηρίζουν οικονομικά πολλές ΜΚΟ στο πλαίσιο μιας σύμπραξης του ιδιωτικού τομέα με την κοινωνία των πολιτών, ενώ ιδιωτικές εταιρίες κάβουν δωρεές ειδών πρώτης ανάγκης, ρουχισμού και τροφίμων.

Σε θεσμικό επίπεδο, σταθερά μέτρα σε σχέση με τη στέγαση αποτελούν το πρόγραμμα «Στέγαση και Εργασία» και το «Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης», το οποίο έχει πλέον μετονομαστεί σε «Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα». Το πρόγραμμα «Στέγαση και Εργασία για τους άστεγους» απευθύνεται σε άτομα και οικογένειες που διαβιούν σε συνθήκες έλλειψης στέγης και λειτουργεί συμπληρωματικά στο πλαίσιο εφαρμογής δημόσιων πολιτικών καταπολέμησης της έλλειψης αυτής. Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο αυτού του προγράμματος, οι ωφελούμενοι λαμβάνουν επιδότηση ενοικίου για διάστημα είκοσι τεσσάρων (24) μηνών, υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής στήριξης και διασύνδεσης με συμπληρωμα-

τικές κοινωνικές παροχές και υπηρεσίες, καθώς και υπηρεσίες ενεργοποίησης, κατάρτισης και προώθησης στην εργασία.

Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα είναι ένα προνοιακό πρόγραμμα για την αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού που απευθύνεται σε νοικοκυριά που διαβιούν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας. Οι τρεις βασικοί του πυλώνες είναι η εισοδηματική ενίσχυση, η πρόσβαση σε υπηρεσίες κοινωνικής ένταξης και η πρόσβαση σε υπηρεσίες ενεργοποίησης.

Πιο συγκεκριμένα, παρακάτω περιλαμβάνεται ένας κατάλογος με τις βασικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στο κομμάτι της αστεγίας, καθώς και το είδος των υπηρεσιών που προσφέρουν.

Δράσεις Δρόμου Αστέγων

- Emfasis Foundation-streetwork
- STEPS- streetwork για άστεγους, κυρίως ουσιοεξαρτημένους
- ΚΥΑΔΑ-streetwork και καταγραφές

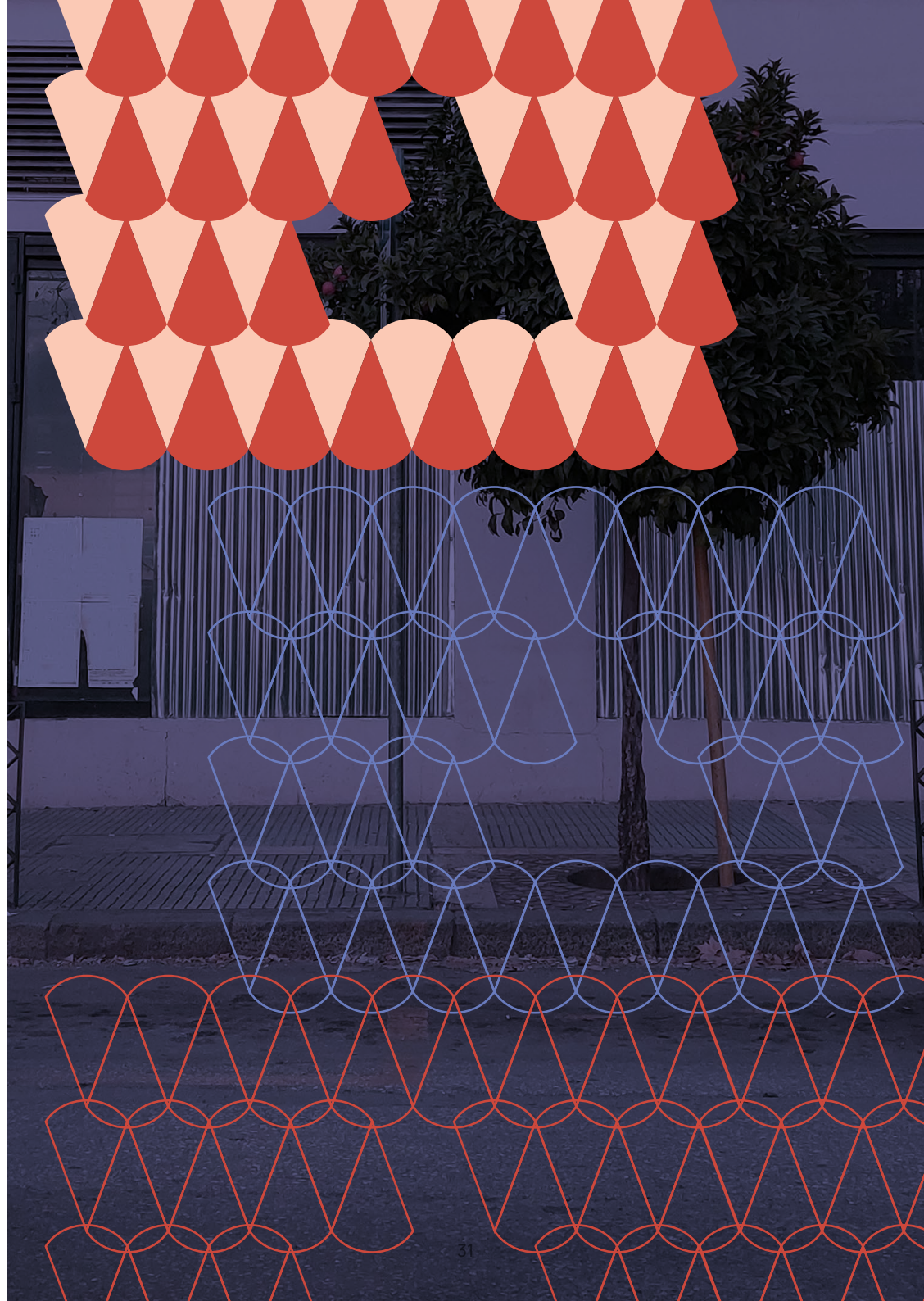
Δομές Φιλοξενίας Αστέγων

(πλην δομών για μετανάστες, πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο)

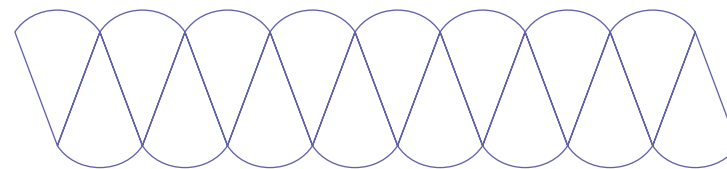
- Δήμος Αθηναίων, Μη κυβερνητικές Οργανώσεις υπό τον συντονισμό του ΚΥΑΔΑ Πολυδύναμο Κέντρο Αστέγων του Δήμου Αθηναίων
- Δήμος Αθηναίων-ΚΥΑΔΑ Ξενώνας Εστία των Αθηνών
- Γιατροί του Κόσμου Υπνωτήριο Αστέγων
- Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός Κοινωνικός Ξενώνας Αστέγων
- Δήμος Αθηναίων, ΟΚΑΝΑ, ΚΕΘΕΑ Ξενώνας για άστεγους τοξικοεξαρτημένους
- ΚΟ.Δ.Ε.Π. Ξενώνας Βραχείας Φιλοξενίας Αστέγων Πειραιά «Ανακούφιση»
- UNESCO Ανοικτό Κέντρο Ημέρας Αστέγων
- ΚΛΙΜΑΚΑ Πρόγραμμα Στήριξης Αστέγων (και ξενώνας)
- Praksis Ανοικτά Κέντρα Ημέρας Αστέγων

Άλλες Δράσεις

- Διογένης ΜΚΟ στήριξη αστέγων και κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων, Περιοδικό «Σχεδία»
- Velos Youth Centre ΜΚΟ Υπηρεσίες υποστήριξης σε άστεγους νέους
- DRC-Υπηρεσίες Υποστήριξης σε άστεγες γυναίκες
- Καταφύγιο Αγάπης και Συμπαράστασης ΜΚΟ Υπηρεσίες υποστήριξης σε αστέγους (συσσίτιο, υγιεινή κ.ά.)
- Κοινωνική Κουζίνα «Ο άλλος άνθρωπος», μέσω εθελοντών
- Ithaka Κινητή μονάδα πλυντηρίου ρούχων

Παρακάτω δίνονται πληροφορίες για τις διαθέσιμες υπηρεσίες για αστέγους σε μεγάλους Δήμους της χώρας²⁵. Για περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να επικοινωνήσετε με τον Φορέα Λειτουργίας της κάθε δομής ή την Κοινωνική Υπηρεσία και το Κέντρο Κοινότητας του Δήμου σας.

Δομές για αστέγους στους κεντρικούς Δήμους της Αθήνας:

Περιοχή	Τύπος Δομής	Φορέας Λειτουργίας	Περιγραφή	Διεύθυνση	Επικοινωνία
Δήμος Αθήνας	Ημερήσια & Στεγαστική	Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης	Κέντρο Κοινωνικής Στήριξης & Ξενώνας επείγουσας υποδοχής και φιλοξενίας	Βασ. Σοφίας 135 & Ζαχάρωφ	213 2039706 1771 1778
Δήμος Αθήνας	Ημερήσια	Κέντρο Υποδοχής και Αλληλεγγύης Δήμου Αθηναίων	Κεντρική Υπηρεσία	Πειραιώς 35	210 5246516
Δήμος Αθήνας	Ημερήσια	PRAKSIS	Ανοιχτό Κέντρο Ημέρας	Δεληγιώργη 26-28	210 5205200
Δήμος Καρέα	Στεγαστική	Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης	Κοινωνικός Ξενώνας Καρέα	Λεωφ. Αγίου Ιωάννη Καρέα 116	210 7646027
Δήμος Αθήνας	Στεγαστική	ΚΥΑΔΑ	Ξενώνας Ξενοδοχείο ΙΟΝΙΣ ΚΥΑΔΑ	Χαλκοκονδύλη	210 5246516
Δήμος Αθήνας	Στεγαστική	ΚΥΑΔΑ	Εστία των Αθηνών	Πατησίων	210 5246516
Δήμος Αθήνας	Στεγαστική	Ερυθρός Σταυρός	Κοινωνικός Ξενώνας Αστέγων	Επικούρου 34	210 3313772
Δήμος Αθήνας	Στεγαστική	Δήμος Αθηναίων	Υπνωτήριο 'Πατρι του Κόσμου'	Αλικαρνασσού 49	210 3213150

²⁵ Όπως αναφέρονται στην ιστοσελίδα της Γενικής Γραμματείας Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, <https://www.astegoi.gov.gr/index.php/en/>

Δομές για αστέγους στον Πειραιά και τους όμορους Δήμους:

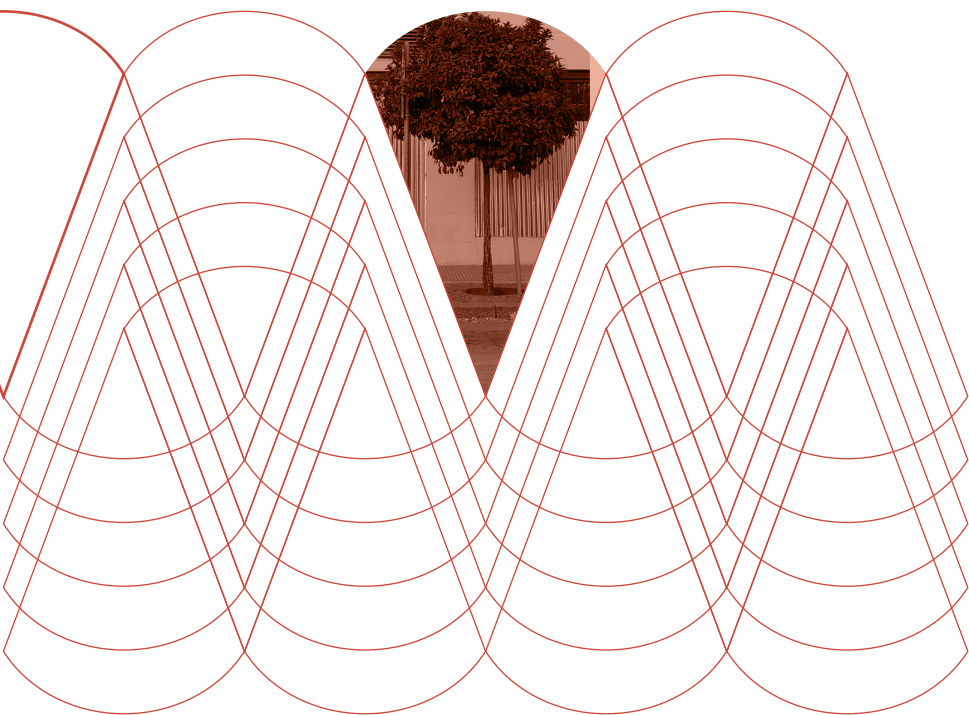
Περιοχή	Τύπος Δομής	Φορέας Λειτουργίας	Περιγραφή	Διευθυνση	Επικοινωνία
Δήμος Πειραιά	Ημερήσια	Κοινωφελής Δημοτική Επιχείριση Πειραιά	Κεντρική Υπηρεσία - Κοινωνικές υπηρεσίες	Ζωσιμαδών 11 & Ελ.Βενιζέλου	210 4101753 /756
Δήμος Πειραιά	Ημερήσια & Στεγαστική	Όμιλος για την Unesco Πειραιώς & Νήσων	Ανοιχτό Κέντρο Ημέρας & Υπνωτήριο	Ακτή Ποσειδώνος 2-4	210 4967757
Δήμος Πειραιά	Ημερήσια	ΜΚΟ Praksis - Περιφέρεια Αττικής	Ανοιχτό Κέντρο Ημέρας Αστέγων	Ζωσιμάδων 44	
Δήμος Νίκαιας-Ρέντη	Ημερήσια	Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης	Κέντρο Κοινωνικής Στήριξης	Καραολή Δημητρίου & Ηρώων Πολυτεχνείου 19	213 2021909 /910
Δήμος Νίκαιας-Ρέντη	Στεγαστική	Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης	Κοινωνικός Ξενώνας Ρέντη	Θεσσαλονίκης 9	213 2018610
Δήμος Νίκαιας-Ρέντη	Ημερήσια & Στεγαστική	Όμιλος για την Unesco Πειραιώς & Νήσων	Ανοιχτό Κέντρο Ημέρας & Υπνωτήριο	Κοτυώρων 35	210 4967757

Δομές για αστέγους στην Υπόλοιπη Ελλάδα:

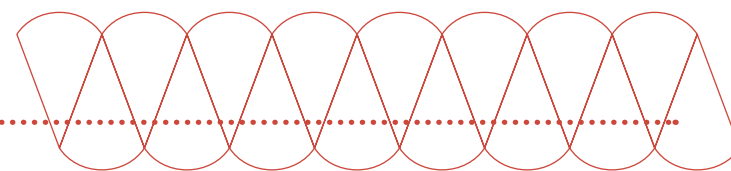
Περιοχή	Τύπος Δομής	Φορέας Λειτουργίας	Περιγραφή	Διευθυνση	Επικοινωνία
Δήμος Αγρινίου	Ημερήσια & Στεγαστική	Δήμος Αγρινίου	Ανοιχτό Κέντρο Ημέρας & Υπνωτήριο	30 χλμ Αγρινίου – Ιωαννίνων (Λειβαδάκια)	26410 27512 (Κέντρο Ημέρας) 26410 53202 (Υπνωτήριο)
Δήμος Ηρακλείου	Ημερήσια & Στεγαστική	Δήμος Ηρακλείου	Κέντρο Αστέγων (Ανοιχτό Κέντρο Ημέρας & Υπνωτήριο)	Λ. Ικάρου 121	2810 336050
Δήμος Θεσσαλονίκης	Στεγαστική	Δήμος Θεσσαλονίκης	Υπνωτήριο	Ανδρέου Γεωργίου 13	2310 528811
Δήμος Θεσσαλονίκης	Ημερήσια	Δήμος Θεσσαλονίκης	Ανοιχτό Κέντρο Ημέρας	Μοναστηρίου 62	2310 527938
Δήμος Ιωαννιτών	Στεγαστική	Οργανισμός Κοινωνικής Προστασίας, Αλληλεγγύης και Προσχολικής Αγωγής Δήμου Ιωαννιτών	Υπνωτήριο	ΚΕ.ΚΩ.Π. (Λιμνοπούλα)	26510 73277
Δήμος Λαρισαίων	Στεγαστική	Δήμος Λαρισαίων	Δομή υποστήριξης Αστέγων (Υπνωτήριο)	Παναγούλη 54	2410 626212

Διαστάσεις και συναισθήματα της ζωής όσων διαβιούν στο δρόμο

Πολύ συχνά οι συναισθηματικές διαστάσεις της αστεγίας/έλλειψης στέγης λησμονούνται από την περιγραφή και την ανάλυση αυτού του φαινομένου και μαζί με αυτά λησμονείται και η ανθρώπινη πλευρά της εμπειρίας τους.

Μοναξιά και περιθωριοποίηση

Ένα κύριο συναίσθημα που χαρακτηρίζει τη ζωή των αστέγων είναι μια βαθιά αίσθηση μοναξιάς. Αυτή η αίσθηση μοναξιάς προκύπτει αρχικά από την απομάκρυνση από το συγγενικό και κοινωνικό περίγυρο που είχαν πριν βιώσουν την έλλειψη στέγης. Η διακοπή των σχέσεων με συγγενείς και φίλους είναι για πολλούς άστεγους μια επιλογή, με σκοπό να μην επιβαρύνουν τον περίγυρο και την οικογένεια τους. Η σημαντική μείωση του εισοδήματος που βίωσαν πολλές οικογένειες κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης οδήγησε πολλούς άστεγους στο να μη ζητήσουν βοήθεια ή ακόμα και να μη γνωστοποιήσουν σε οικείους και φίλους την κατάστασή τους, καθώς θεωρούσαν ότι δεν υπήρχε η δυνατότητα να υποστηριχθούν.

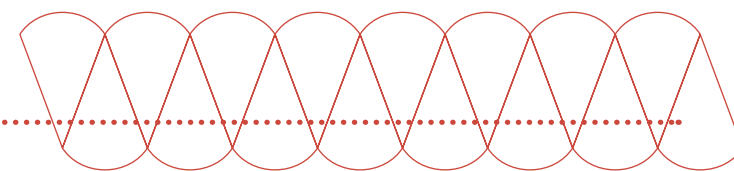
Η μη γνωστοποίηση της κατάστασής τους σχετίζεται επίσης και με έντονα συναισθήματα ντροπής που βιώνουν όσοι δεν έχουν στέγη. Τα συναισθήματα ντροπής προκύπτουν από μία αίσθηση αποτυχίας για το ότι δεν έχουν τη δυνατότητα να εξασφαλίσουν εργασία και στέγη για τον εαυτό τους. Αυτά τα συναισθήματα είναι ιδιαίτερα έντονα μεταξύ των ανδρών αστέγων που έχουν παιδιά και μπήκαν στην ανεργία κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης. Για αυτούς, η παραδοχή του ότι χρειάζονται βοήθεια και ότι δεν μπόρεσαν να υποστηρίξουν την οικογένεια τους φαίνεται να αντίκειται με τις υποχρεώσεις που αποδίδουν στον πατρικό τους ρόλο και γι' αυτό αποκρύπτουν ότι διαβιούν στο δρόμο ή απομακρύνονται από τους συγγενείς και τα παιδιά τους.

Την ίδια στιγμή, η μοναξιά είναι και ένα συναίσθημα που συχνά προκύπτει από την ίδια την συνθήκη της αστεγίας. Για παράδειγμα, ο Φάνης που κοιμάται τα βράδια την πλατεία Κουμουνδούρου στην Αθήνα έρχεται καθημερινά με το ίδιο δίλημμα: ή θα πάει για δουλειά στην Βαρβάκειο Αγορά που θα του εξασφαλίσει τα έξοδα της ημέρας ή δεν θα πάει και θα μπορέσει να προστατέψει τα λιγοστά του πράγματα. Επομένως, τις ημέρες που επιλέγει να παραμείνει στο χώρο που βρίσκονται τα πράγματά του κατά τη διάρκεια της ημέρας δεν υπάρχει η δυνατότητα κοινωνικής συναναστροφής και γνωριμίας με άλλα άτομα.

Διαστάσεις και συναισθήματα της ζωής όσων διαβιούν στο δρόμο

Ωστόσο, στις περισσότερες περιπτώσεις, όσοι διαβιούν στο δρόμο βρίσκονται σε μία κατάσταση συνεχούς απειλής. Πιο συγκεκριμένα, στο δρόμο ελλοχεύει ο κίνδυνος σωματικής επίθεσης και κλοπής είτε από άλλες ευάλωτες ομάδες που επίσης έχουν ανάγκη για διάφορα αντικείμενα είτε από συμμορίες. Προκειμένου να μειώσουν τον κίνδυνο θυματοποίησής τους, πολλοί άστεγοι δεν εμπιστεύονται αγνώστους και περνούν μεγάλο μέρος της ημέρας τους είτε σε οργανώσεις είτε απομονωμένοι σε σημεία προστατευμένα και μη γνωστά σε περαστικούς. Αυτή η στρατηγική επιβίωσης είναι ιδιαίτερα εμφανής στο γυναικείο πληθυσμό καθώς στην περίπτωσή τους αυξάνεται ο κίνδυνος θυματοποίησης λόγω αυξημένων μορφών ευαλωτότητας. Για παράδειγμα, η Βάνα που ζει σε ένα πάρκο στο Παγκράτι περνούσε την ημέρα κρυμμένη και έβγαине από την κρυψώνα της μόνο τη νύχτα όταν το πάρκο άδειαζε, για να χρησιμοποιήσει τη βρύση του πάρκου και να πλυθεί. Παρά ταύτα, είχε δεχθεί επίθεση από ομάδες παιδιών οι οποίες σταμάτησαν μετά την παρέμβαση κάποιου εργαζόμενου στο πάρκο. Γίνεται κατανοητό ότι η μοναξιά στην οποία περιέρχονται δεν είναι επιλογή, αλλά μια τακτική συνυφασμένη με το φόβο, την έλλειψη εμπιστοσύνης προς αγνώστους, την έλλειψη ιδιωτικότητας και ενός προσωπικού χώρου στον οποίο να μπορούν να φυλάξουν τα πράγματά τους και να αισθανθούν φυσική και συναισθηματική ασφάλεια²⁶. Ως εκ τούτου, η έλλειψη πρόσβασης σε υποστήριξη είτε από την οικογένεια είτε από οργανώσεις λόγω της φυσικής και συναισθηματικής περιθωριοποίησης και απομόνωσης των αστέγων, αποκρυσταλλώνει την κατάσταση στην οποία βρίσκονται και καθιστά πιο δύσκολη την επανένταξή και υποστήριξή τους. Αυτό υπογραμμίζει την ανάγκη δημιουργίας χώρων που οι άστεγοι θα θεωρούν σπίτι τους και θα μπορούν να χρησιμοποιούν κατά τη διάρκεια της επανένταξης

26 Somerville, P. (1992). Homelessness and the meaning of home: Rooflessness or rootlessness?, *International Journal of Urban and Regional Research*, 16(4), pp. 529-539.

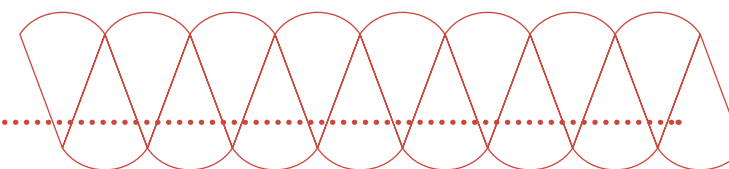
τους. Η έννοια του σπιτιού συνεπάγεται το δικαίωμα στην ιδιωτικότητα, τη δυνατότητα να ζουν με έναν τρόπο που τους εκφράζει και να διαμορφώνουν το χώρο αυτό με έναν προσωπικό τρόπο.

Έλλειψη ορατότητας και συνείδηση ντροπής

Η έλλειψη ενός χώρου όπως περιγράφηκε παραπάνω οδηγεί όσους διαβιούν στο δρόμο να αισθάνονται ότι χάνουν τον εαυτό τους και δεν είναι πια ορατοί στους άλλους. Για παράδειγμα, ο Μάκης εξήγησε ότι όταν βρέθηκε στο δρόμο δεν μπορούσε να είναι πια ο πραγματικός του εαυτός, αφού δεν μπορούσε να κάνει τις δραστηριότητες που έκανε πρωτότερα. Από την άλλη, ο Κώστας διηγήθηκε ότι τα δύο πράγματα «που τον σκότωσαν» όσο διέμενε στο δρόμο ήταν ότι αισθανόταν αόρατος, ότι οι άλλοι δεν σταματούσαν το βλέμμα τους πάνω του και ότι ήταν αδιάφοροι παρά το γεγονός ότι δεν ζητούσε χρήματα ή οτιδήποτε άλλο από εκείνους. Το δεύτερο από τα δύο πράγματα «που τον σκότωσαν» ήταν ένα περιστατικό στο οποίο μια μητέρα τράβηξε απότομα το γιο της λέγοντάς του: «Κοίταξε να μη γίνεις ποτέ σαν αυτόν».

Εάν αναλογιστούμε τις εμπειρίες και τα λόγια του Μάκη και του Κώστα διαπιστώνουμε ότι όσοι ζουν στο δρόμο βιώνουν σε έναν ακραίο βαθμό απαξίωση, έλλειψη σεβασμού και μια σιωπηλή ή ηχηρή υπενθύμιση από τους περαστικούς ότι δεν είναι ίδιοι και ίσοι με τους άλλους ανθρώπους. Στη θέση του παλιού τους εαυτού που είχε ενδιαφέροντα και δραστηριότητες και απολάμβανε μια αίσθηση ασφάλειας, σεβασμού και είχε σχέσεις με τον οικογενειακό και κοινωνικό περίγυρο, ένας νέος εαυτός φαίνεται να αναδύεται και να συγκροτεί μια ταυτότητα την οποία σταδιακά

Διαστάσεις και συναισθήματα της ζωής όσων διαβιούν στο δρόμο

εσωτερικεύουν και αποδέχονται οι άστεγοι. Τα χαρακτηριστικά αυτής της ταυτότητας αποδίδονται στους αστέγους μέσα από την επαφή και τη συναναστροφή τους με τους άλλους: περαστικούς, γνωστούς, οργανώσεις και κοινωνικές δομές. Η έλλειψη εξασφάλισης στέγης για τον εαυτό τους, η εξάρτησή τους από δομές για βασικούς πόρους και υπηρεσίες, η μειωμένη ποιότητα του φαγητού που τρώνε και οι συνεχείς συμβιβασμοί που βιώνουν όποτε λαμβάνουν υπηρεσίες, η έλλειψη αναγνώρισης και σεβασμού από τους άλλους και ο γενικότερος στιγματισμός τους οδηγεί πολλούς από όσους διαβιούν στο δρόμο να θεωρούν ότι δεν είναι άνθρωποι και ότι δεν έχουν την ίδια αξία με όσους δεν διαβιούν στο δρόμο. Η εσωτερίκευση αυτής της ταυτότητας έχει σαν αποτέλεσμα τόσο ένα υπαρξιακό κενό σε σχέση με το ποιος είναι ο πραγματικός τους εαυτός, όσο επίσης και έντονα συναισθήματα ντροπής, κατηγορίας προς τον ίδιο τους τον εαυτό και αδυναμίας να συγχωρήσουν τον εαυτό τους εάν θεωρούν ότι έκαναν λάθη που τους οδήγησαν στην έλλειψη στέγης.

Τα συναισθηματικά αδιέξοδα και η απελπισία που βιώνουν σε καθημερινή βάση έχει άμεσο αντίκτυπο στην ψυχική τους υγεία. Συχνά όσοι βρίσκονται σε κατάσταση έλλειψης στέγης έχουν αυτοκτονικές σκέψεις και πολύ συχνά διαταράσσεται ο ύπνος τους. Η διαταραχή ύπνου προκύπτει τόσο από την συνεχή απειλή της σωματικής τους ακεραιότητας κατά της διάρκειας της νύχτας, όσο και από τη γενικότερη συναισθηματική κατάσταση η οποία περιγράφηκε πιο πάνω, καθώς και από την έλλειψη ελπίδας ότι θα μπορέσουν ξανά να αποκτήσουν ένα δικό τους χώρο που να μπορούν να αποκαλούν σπίτι. Για να απαλύνουν τον πόνο τους, κάποιοι άστεγοι στρέφονται στην κατανάλωση αλκοόλ και ναρκωτικών ουσιών. Για παράδειγμα, ο Νάσος που κοιμόταν κοντά στην πλατεία Ομονοίας εξήγησε ότι «αυτό που περνάει είναι ένα μεγάλο ψυχολογικό βάρος και το ποτό το χρησιμοποιεί για να πνίξει την θλίψη του». Για κάποιους άλλους η κατανάλωση

αλκοόλ και κάποιων ουσιών μπορεί να διευκολύνει τον ύπνο που λαμβάνει χώρα σε συνθήκες απόλυτης ευαλωτότητας και απειλής. Έτσι γίνεται κατανοητό ότι η έλλειψη στέγης αποτελεί έναν επιβαρυντικό – αν και όχι το μοναδικό – παράγοντα που αυξάνει τις πιθανότητες κάποιου να στραφεί στην κατανάλωση ναρκωτικών ουσιών και αλκοόλ. Επομένως, η κατανάλωση ναρκωτικών ουσιών και αλκοόλ δεν πρέπει να θεωρείται μια επιλογή αλλά αντίθετα μια πολυπαραγοντική και σύνθετη αυτοκαταστροφική ενέργεια που έχει άμεση σχέση με την συναισθηματική και υλική περιθωριοποίηση που χαρακτηρίζουν τις συνθήκες έλλειψης στέγης. Αυτό το γεγονός υπογραμμίζει την ανάγκη για ουσιαστική φροντίδα, ενσυναίσθηση και υποστήριξη απέναντι σε όσους διαβιούν στο δρόμο ή βρίσκονται σε επισφαλείς συνθήκες στέγασης και απέναντι στις κρατικές και μη κυβερνητικές οργανώσεις που συγκροτούν το δίκτυο φροντίδας για αυτούς τους ανθρώπους.

Εθελοντισμός και ενίσχυση συμμετοχής στα κοινά

Συνέντευξη με μία εθελόντρια στο κέντρο ημέρας αστέγων Πειραιά της Praksis

Για ποιο λόγο αποφασίσατε να γίνετε εθελοντής/τρια για τους αστέγους;

Επέλεξα να δραστηριοποιηθώ στο κέντρο ημέρας αστέγων, γιατί από τα πρώτα έτη σπουδών μου συνειδητοποίησα ότι με ενδιαφέρει η δραστηριοποίηση στην κοινότητα και η εργασία με ευάλωτους πληθυσμούς. Ο ακραίος κοινωνικός αποκλεισμός και το στίγμα που βιώνουν τα άτομα που διαβιούν στο δρόμο με οδήγησαν στο κέντρο ημέρας αστέγων, σε μια προσπάθεια να συμμετέχω ενεργά στην εξάλειψή τους.

Πόσο καιρό δραστηριοποιείστε στο κομμάτι της αστεγίας;
Από το Νοέμβριο του 2019.

Πως είναι συνήθως μια μέρα σας όταν βρίσκεστε στη δομή;

Φτάνω στη δομή νωρίς το πρωί, καταγράφουμε τα άτομα που μπαίνουν στο χώρο και τις ανάγκες τους (π.χ. μπάνιο, ιατρείο, πλυντήριο, κοινωνική υπηρεσία), βοηθάω στην ομαλή λειτουργία του χώρου και σε οποιαδήποτε ανάγκη προκύψει.

Ποιο είναι το συναίσθημα που σας μένει όταν τελειώνετε τη βάρδιά σας;

Φεύγω από τη δομή συνήθως με ένα συναίσθημα ικανοποίησης, ότι ήταν μια μέρα γεμάτη και παραγωγική.

Πώς φανταζόσασταν την εθελοντική δράση στον τομέα της αστεγίας πριν δραστηριοποιηθείτε; Υπάρχουν διαφορές με την έως τώρα εμπειρία σας;

Δεν είχα στο μυαλό μου το πόσο στενές σχέσεις αναπτύσσονται μεταξύ των εργαζομένων και των ωφελούμενων και το πόσο οικεία νιώθουν τη δομή. Αρκετοί άνθρωποι περιγράφουν το κέντρο ως το σπίτι τους.

Αν είχατε τη δυνατότητα να αλλάξετε ένα πράγμα στη ζωή των αστέγων ποιο θα ήταν αυτό;

Να καλυπτόταν πρώτα η ανάγκη της στέγασης.

Πως άλλαξε ο τρόπος που βλέπετε την αστεγία και τους αστέγους αφού ξεκινήσατε την εθελοντική σας δράση;

Βλέπω τους ανθρώπους που διαβιούν στο δρόμο ως άτομα που δε τα χαρακτηρίζει μόνο η έλλειψη στέγης. Πολλοί ωφελούμενοι έχουν πολλές γνώσεις, ενδιαφέροντα, χόμπι, δεξιότητες, οικογένειες σε άλλες περιοχές ή χώρες. Πρόκειται για ανθρώπους με παρελθόν και ιστορία. Φυσικά, βλέπω την αστεγία ως κοινωνικό φαινόμενο,

για το οποίο δεν ευθύνονται οι άνθρωποι που πλήττονται, αλλά οι κρατικοί μηχανισμοί που δεν υιοθετούν ολοκληρωμένες πολιτικές αντιμετώπισης της φτώχειας και του αποκλεισμού.

Πώς σας έχει βοηθήσει ο εθελοντισμός στις υπόλοιπες πτυχές της ζωής σας;

Έχω ευαισθητοποιηθεί περισσότερο γύρω από τις ανάγκες των αστέγων και του στίγματος γύρω από την αστεγία. Το σημαντικότερο είναι ότι ήρθα αντιμέτωπη με δικές μου προκαταλήψεις και στερεότυπα και πλέον μπορώ να τα εντοπίσω και να μη με προκαταβάλλουν οι σκέψεις μου.

Για ποιο λόγο αποφασίσατε να εργαστείτε στον τομέα της αστεγίας;

Ένωθα την εσωτερική ανάγκη να προσφέρω και αφού μου δόθηκε εργασιακά η ευκαιρία δεν μπορούσα να αρνηθώ. Γιατί η προσφορά παίρνει έναν επαγγελματικό ρόλο και γίνεται πιο παισιωμένη με πολύ καλύτερα αποτελέσματα.

Πόσο καιρό δραστηριοποιείστε στο κομμάτι της αστεγίας;

Από το 2014 ως εργαζόμενη, ενώ στα φοιτητικά μου χρόνια έχω υπάρξει εθελόντρια.

Πως είναι συνήθως μια μέρα στη δουλειά;

Η δουλειά είναι απαιτητική και οι ρυθμοί της εντατικοί. Κάθε μέρα αντιμετωπίζουμε και μια καινούρια πρόκληση, με την εμπειρία κάποιες φορές να μας δίνει τα απαραίτητα εφόδια για να ανταπεξέλθουμε. Σίγουρα δεν είναι μια βαρετή δουλειά γραφείου.

Ποιο είναι το συναίσθημα που σας μένει όταν τελειώνετε τη βάρδιά σας;

Ανάλογα την ημέρα. Πολλές φορές που έχει αντιμετωπιστεί μια πρόκληση με επιτυχία νιώθω ικανοποίηση, περηφάνεια κλπ. Υπάρχουν όμως και οι στιγμές που προσωπικά νιώθω όταν δεν τα έχουμε καταφέρει όπως θα μπορούσαμε, είτε λόγω έλλειψης μέσων που δεν παρέχονται είτε γιατί το πρόβλημα εμφανίζεται από άλλες δομές και υπηρεσίες, που με κάνουν να νιώθω απογοήτευση και ματαίωση.

Πώς φανταζόσασταν την εργασία στον τομέα της αστεγίας πριν δραστηριοποιηθείτε;

Ήξερα πως θα είναι δύσκολα και ήμουν προετοιμασμένη γι' αυτό.

Υπάρχουν διαφορές με την έως τώρα εμπειρία σας;

Δεν υπάρχουν.

Αν είχατε τη δυνατότητα να αλλάξετε ένα πράγμα στη ζωή των αστέγων ποιο θα ήταν αυτό;

Το πρώτο πράγμα που μου έρχεται στο μυαλό είναι η στέγαση τους.

Συνέντευξη με μία εργαζόμενη στο κέντρο ημέρας αστέγων Αθήνας της Praksis

Όμως για να φτάσουμε σε αυτό το βήμα υπάρχουν πολλοί μηχανισμοί από πίσω που θα έπρεπε να αλλάξουν. Οπότε θα ήθελα να υπήρχαν περισσότερες κοινωνικές υπηρεσίες που θα είχαν πρόσβαση στους άστεγους και με δεδομένο ότι θα είχαν περισσότερες δυνατότητες (πόρους, προσωπικό, εναλλακτικές).

Πως άλλαξε ο τρόπος που βλέπετε την αστεγία και τους αστέγους αφού ξεκινήσατε να δουλεύετε με αστέγους;

Πριν ακόμα εργαστώ σε αυτό το κομμάτι, είχα ενημερωθεί για τους μύθους και την πραγματικότητα σε σχέση με την αστεγία, με αποτέλεσμα η οπτική μου απέναντί της να μην μετακινηθεί. Εξακολουθώ να πιστεύω ότι είναι άνθρωποι οι οποίοι έχουν βρεθεί σε μια δύσκολη κατάσταση και χρειάζονται την απαραίτητη υποστήριξη προκειμένου να εξέλθουν από αυτήν.

Με ποιους τρόπους μπορεί να βοηθήσει ένας εθελοντής/τρια;

Με την παροχή υπηρεσιών που μπορεί να μην υπάρχει σε μια δομή (πχ μαθήματα ελληνικών, εργαστήρια κλπ.), με νέες ιδέες για την καλύτερη λειτουργία μιας δομής, με την προσφορά/βοήθεια τους και κυρίως με το ότι συμβάλλουν στην προσπάθεια για μια πιο δίκαιη κοινωνία.

Ποια είναι η σημασία της προσφοράς των εθελοντών για τη λειτουργία του κέντρου ημέρας αστέγων Αθήνας;

Για το κέντρο ημέρας Αθήνας η προσφορά των εθελοντών είναι ζωτικής σημασίας, αφού καλύπτουν ανάγκες του κέντρου, ως αποτέλεσμα η παρουσία τους να κάνει το έργο τους αρκετά σημαντικό καθιστώντας τους απαραίτητο κομμάτι για την εύρυθμη λειτουργία.

Με ποιους τρόπους μπορεί να βοηθήσει ο ιδιωτικός τομέας/μία εταιρία για την καταπολέμηση της έλλειψης στέγης και του στεγαστικού αποκλεισμού;

Μέσω της κοινωνικής εταιρικής ευθύνης που σημαίνει δωρεές σε ιδρύματα και ενεργή δράση στην κοινωνία των πολιτών. Με εργασιακές ευκαιρίες σε κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες και με παροχή εταιρικών άτοκων δανείων σε ανθρώπους ώστε να έχουν το δικό τους σπίτι.

Μπορείτε να μας πείτε ένα πετυχημένο παράδειγμα μίας τέτοιας δράσης;

Ένα παράδειγμα είναι η καπνοβιομηχανία Karelia η οποία, πέρα από τις ευκαιρίες εργασίας που δίνει, έχει προχωρήσει σε εταιρικά δάνεια για τους εργαζόμενους ώστε να μπορέσουν να αποκτήσουν ένα σπίτι.

Βιβλιογραφία

Abbe Pierre Foundation - FEANTSA (2018). Third overview of housing exclusion in Europe 2018. <https://www.feantsa.org/download/full-report-en1029873431323901915.pdf>

Arapoglou, V., & Gounis, K. (2015). Poverty and homelessness in Athens: Governance and the rise of an emergency model of social crisis management.

Arapoglou, V., & Gounis, K. (2017). Contested landscapes of poverty and homelessness in Southern Europe: Reflections from Athens. Palgrave Macmillan

Eurostat (2018). 2018 - Material deprivation, well-being and housing difficulties. https://ec.europa.eu/eurostat/documents/1012329/8706724/2018+EU-SILC+module_assessment.pdf

Eurostat (2021). Distribution of population by tenure status, type of household and income group in Greece - EU-SILC survey. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ILC_LVH002_custom_633358/default/table?lang=en

FEANTSA. ETHOS - Ευρωπαϊκή τυπολογία για την έλλειψη στέγης και τον αποκλεισμό από την κατοικία https://www.feantsa.org/download/el_6311838887283173706.pdf

Ferneer, H., Oldersma, F., & Popping, R. (2010). The process of homelessness: An event history analysis of lengths of stay in Groningen shelter accommodation. Part B.

Fitzpatrick, S. (2005). Explaining homelessness: A critical realist perspective. Housing, Theory and Society, 22(1), pp. 1-17.

Fondation Abbé Pierre - FEANTSA. (2021). Sixth overview of housing exclusion in Europe 2021. <https://www.feantsa.org/en/report/2021/05/12/the-6th-overview-of-housing-exclusion-in-europe-2021>

Kourachanis, N. (2020). Homelessness policies in the liberal and the Southern European welfare regimes: Ireland, Portugal, and Greece. Housing Policy Debate, 30(2), pp. 121-136.

Somerville, P. (1992). Homelessness and the meaning of home: Rooflessness or rootlessness?. International Journal of Urban and Regional Research, 16(4), pp. 529-539.

Vogkii, M.-Ch. (2021) Care in limbo: an urban ethnography of homelessness and care work in Athens. PhD thesis, London School of Economics and Political Science.

Αράπογλου, Β., Γκούνης, Κ., Σιατίτσα, Δ., & Σουλελέ, Δ. (2015). Κοινωνική επισφάλεια και έλλειψη στέγης στην Αθήνα. Διαδρομές αποκλεισμού και ένταξης. ΙΝΕ ΓΣΕΕ - Μελέτες 39. https://www.inegsee.gr/wp-content/uploads/2016/01/MELETH-39_Final.pdf

Γενικής Γραμματείας Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων. <https://www.astegoi.gov.gr/index.php/en/>

Δήμος Αθηναίων - ΚΥΑΔΑ (2016). Αποτελέσματα έρευνας Streetwork. Πρόγραμμα GR.08.01: «Καταπολέμηση της φτώχειας και της κοινωνικής περιθωριοποίησης». https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwww.aftodioikisi.gr%2Fmediafiles%2F2016%2F05%2FStreet-work-presentation-final_26_5_2016.ppt&wdOrigin=BROWSELINK

Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών: Έτος 2021 (2021). Δελτίο τύπου: Κίνδυνος φτώχειας. <https://www.statistics.gr/documents/20181/44d3d102-5456-c06a-ce90-47a761783326>

Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών: Έτος 2021 (2021). Δελτίο τύπου: Υλική και κοινωνική στέγηση και συνθήκες διαβίωσης. <https://www.statistics.gr/documents/20181/3aa9c91f-cf52-375b-dc0b-6310e09ce5c1>

Κουραχάνης, Ν. (2015). Η κοινωνική πολιτική για τους άστεγους στην Ελλάδα ποιοτική και κριτική ανάλυση ενός ακραίου κοινωνικού αποκλεισμού. Διδακτορική Διατριβή. Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου.

Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (2018). Αρχικά αποτελέσματα πιλοτικής απογραφής αστέγων στο δρόμο και σε δομές υποστήριξής τους στους Δήμους: <https://government.gov.gr/wp-content/uploads/2018/07/%CE%91%CE%A1%CE%A7%CE%99%CE%9A%CE%91-%CE%91%CE%A0%CE%9F%CE%A4%CE%95%CE%9B%CE%95%CE%A3%CE%9C%CE%91%CE%A4%CE%91-%CE%9C%CE%AC%CE%B7%CF%82-2018-2-1.pdf>

.....

*Οι συγγραφείς θα ήθελαν να ευχαριστήσουν τη Μαρία-Χριστίνα Βόγκλη για την ευγενική παραχώρηση της διδακτορικής της διατριβής και της σχετικής έρευνας, πάνω στην οποία στηρίχθηκε κομμάτι του παρόντος Οδηγού.

Φορείς του έργου

Σχετικά με την PRAKSIS:

Η PRAKSIS είναι ανεξάρτητη Μη Κυβερνητική Οργάνωση που έχει σαν κύριο στόχο τον σχεδιασμό, την εφαρμογή και υλοποίηση προγραμμάτων ανθρωπιστικής και ιατρικής δράσης. Κύριος στόχος της PRAKSIS είναι η καταπολέμηση του κοινωνικού και οικονομικού αποκλεισμού των ευπαθών κοινωνικά ομάδων και η υπεράσπιση των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων τους, ανεξαρτήτως φύλου, χρώματος, εθνικότητας, φυλής, πολιτικής ή θρησκευτικής κατεύθυνσης και σεξουαλικού προσανατολισμού. Οι τρεις άξονες που απαρτίζουν τους στόχους της PRAKSIS είναι: πρόληψη, άμεση παρέμβαση/ υποστήριξη με ένα ολιστικό μοντέλο παρέμβασης (στέγαση, ιατρική φροντίδα, νομική, ψυχοκοινωνική στήριξη κλπ.), έρευνα, άσκηση πίεσης και διεκδίκηση δικαιωμάτων. Η άσκηση πίεσης, η προώθηση της ενθέρωσης και ευαισθητοποίησης, η καταγραφή συστάσεων για ποικίλα θέματα, η υπεράσπιση των ευπαθών κοινωνικά ομάδων αποτελούν κομβικά πεδία δράσης της PRAKSIS. Οι πληθυσμοί που υποστηρίζονται είναι το σύνολο των ευπαθών κοινωνικά ομάδων και κάθε άνθρωπος που βιώνει κοινωνικό ή/ και οικονομικό αποκλεισμό και αποκλείεται από βασικά αγαθά. Η PRAKSIS δραστηριοποιείται σε όλη την Ελλάδα με παρεμβάσεις στην Αττική, την Κεντρική Μακεδονία, τη Λέσβο, τη Χίο, τη Σάμο και στην περιοχή της Πάτρας. Ταυτόχρονα, με Ιατρικές Κινητές Μονάδες ταξιδεύει σε νησιά και ενδοχώρα πάντα ανάλογα με τις ανάγκες που προκύπτουν. Επιπλέον, η PRAKSIS είναι μέλος σε δευτεροβάθμια όργανα στην Ελλάδα, αλλά και σε πολλά δίκτυα σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Σχετικά με το EMEA:

Η Εταιρεία Μελέτης των Επιστημών του Ανθρώπου, επιστημονική, μη κερδοσκοπική εταιρεία και αναγνωρισμένη από το ΥΠΕΞ ΜΚΟ, ιδρύθηκε το 1992. Σκοπός της εταιρείας είναι η προώθηση των επιστημών του ανθρώπου, ιδιαίτερα η ενημέρωση για την πορεία της έρευνας και των θεωρητικών αναζητήσεων και η ενίσχυση του διαλόγου μεταξύ των επιστημόνων, των διαφορετικών επιστημονικών κοινοτήτων και κατευθύνσεων. Μέσω συνεργασίας με τοπικούς αναπτυξιακούς φορείς, πανεπιστημιακά δίκτυα, ιδιωτικούς φορείς κ.ά. αναπτυσσόμενων χωρών επιδιώκεται η ενίσχυση και υλοποίηση προγραμμάτων για τη βελτίωση του κοινωνικού και οικονομικού επιπέδου των κατοίκων τους, όπως: η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η κοινωνική προστασία και πρόνοια, η εκπαίδευση και κατάρτιση των κατοίκων, η βελτίωση του εισοδήματος των ασθενέστερων ομάδων του πληθυσμού, η ισότητα ανδρών και γυναικών και η προστασία του περιβάλλοντος.

Σχετικά με την Ithaca:

Η μη κερδοσκοπική Οργάνωση Ithaca ιδρύθηκε το 2015 και στοχεύει στην επανένταξη και στη αύξηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης των αστέγων και άλλων εύάλωτων ομάδων. Η Ithaca λειτουργεί την, πρώτη στην Ευρώπη, κινητή μονάδα πλυντηρίου ρούχων παρέχοντας υπηρεσίες υγιεινής και ευκαιρίες εργασιακής επανένταξης σε ανθρώπους από κοινωνικά ευάλωτες ομάδες. Μέχρι σήμερα έχει βοηθήσει 7.900+ ανθρώπους, συμπληρώνοντας πάνω από 26.000 επισκέψεις, παραδίδοντας 130+ τόνους καθαρών ρούχων. Με την παροχή ψυχοκοινωνικής υπηρεσίας, έχει ήδη ανταποκριθεί σε πάνω από 480 αιτήματα ωφελούμενων, ενώ έχει συμβάλει επιτυχώς στην εργασιακή επανένταξη 10 ατόμων από ευάλωτες ομάδες.

